

POSTAVLJEN KAMEN TEMELJAC VE „GVOZD”

PRVI MEGAVATI KRAJEM 2026. GODINE

Predsjednik Odbora direktora
MILUTIN ĐUKANOVIĆ

Izvršni direktor
IVAN BULATOVIĆ

Rukovodilac Sektora za korporativne komunikacije
TOMAŠ DAMJANOVIĆ
tomas.damjanovic@epcg.com

Šefica Službe za odnose sa javnošću i marketing
MILICA ABRAMOVIĆ
milica.abramovic@epcg.com

Glavni i odgovorni urednik
MIODRAG VUKOVIĆ
miodrag.vukovic@epcg.com

Novinari
TATJANA KNEŽEVIĆ PERIŠIĆ
tatjana.perisic@epcg.com
MARIJA VUKOTIĆ
marija.vukotic@epcg.com

Urednik fotografije
ZORAN ĐURIĆ
zoran.djuric@epcg.com

Dizajn i priprema za štampu
BLAŽO VELJOVIĆ
veljovic.pg@gmail.com

MI.SMO@EPCG.COM

Pitajte, komentarišite, predlažite, sugerišite, uključite se u donošenje odluka, utičite na definisanje i realizaciju strateških ciljeva i razvoj Kompanije. Vaše mišljenje jako je važno.

Adrese: mi.smo@epcg.com, interni web portal ili u pisanoj formi preko pisarnice.

ISSN 1805136
NIKŠIĆ, NOVEMBAR 2024.

SADRŽAJ

LIST ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE AD NIKŠIĆ

Adresa redakcije: **Ulica Vuka Karadžića 2, Nikšić**
Tel/faks: **040/204-223**
e-mail: **list.epcg@epcg.com**
web sajt: **www.epcg.com**
Izdavač: **Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić**
Tiraž: **1200**
Štampa: **Grafo Group**

Postavljen kamen temeljac VE "Gvozd"	
Prvi megavati krajem 2026. godine	4
Korekcija cijene struje u 2025. godini	
Ranjive kategorije potrošača će biti zaštićene	7
Solarne elektrane sve brojnije na krovovima kuća u Crnoj Gori	
Sunce pobjeđuje	11
O iskustvima Hrvatske i Slovenije u razvoju obnovljivih izvora energije	
Ogroman potencijal razvoja države kroz OIE	14
Obilježen Svetski dan kvaliteta	
Ulaganje u povjerenje i ugled	17

ALEKSANDRA KIKOVIĆ, RUKOVODITELJKA TIMA ZA ZELENI I INKLUZIVNI RAZVOJ, UNDP CRNA GORA
Zelena tranzicija - šansa za ekonomski rast Crne Gore

24

PETAR BALABAN, JUNIORSKI ŠAMPION SVIJETA U KLASIČNOJ HARMONICI
Harmonika pratilac odrastanja i muzičkog sazrijevanja

Biljana Gligorić, savjetnica guvernerke CBCG za primjenu ESG standarda i inovacije
ESG postaje dio poslovnih strategija

18

IZMEĐU DVA BROJA:
XXIX vanredno zasjedanje Skupštine
Akcionari EPCG izabrali revizora za 2024. godinu

20

Predstavnici EPCG učestvovali na 4. savjetovanju BH K CIRED
Crna Gora traži pomoć od povlašćenih proizvođača struje

21

21

EPCG i UNDP ujedinjaju snage za održivi razvoj Crne Gore
Partnerstvo za zelenu budućnost

22

REPORTAŽA
Ostrvo mojih snova (IV dio)

38

SINIŠA BAKOČ, SPECIJALISTA ZA GEOLOŠKE POSLOVE U HE PERUĆICA
Planinarenje - najljepši doživljaj stvarnosti

36

32

Sprovedena anketa među radnicima naše kompanije
Učestvovalo 143, odnosno 11,98 odsto zaposlenih

26

U posjeti Sektoru za prodaju
Koordinisanim radom do boljih rezultata

28

Internet

30

oBOJANA strana / Mudre misli

40

Nagradna igra

41

Preporuke

43

JURICA PAĐEN, PJEVAČ I GITARISTA GRUPE AERODROM
U muzici sam pronašao sebe

34

POSTAVLJEN KAMEN TEMELJAC VE "GVOZD"

Prvi megavati krajem 2026. godine

Nakon potpisivanja Ugovora između EPCG i njemačkog Nordexa, o projektovanju, nabavci, isporuci i ugradnji opreme, kao i puštanju u rad i dugogodišnjem održavanju VE Gvozd, na Krnovskoj visoravni položen kamen temeljac prvog novog proizvodnog objekta, u 100% vlasništvu Elektroprivrede

Tatjana Knežević Perišić

Ugovor buduće vjetroelektrane, vrijedan je 46,4 miliona eura, a na prenosnu mrežu će ga priključiti konzorcijum kompanija Novi Volvox i Elnos Beograd, po Ugovoru u vrijednosti od 14,5 miliona eura, koji je takođe potpisan. U prethodnom periodu, potpisani su i ugovori za građevinske i elektro radove te Ugovor za nabavku, isporuku i ugradnju TS 33/110kV, 80MVA. Ukupna vrijednost projekta, koji se finansira iz kredita EBRD-a, iznosi 82 miliona eura. Planirano je da radovi budu završeni u periodu od 18 mjeseci, iako predsjednik Odbora direktora EPCG Milutin Đukanović smatra da prve megavate možemo imati na mreži već krajem 2025.godine:

-Ako budemo radili timski, prve megavate očekujemo prije kraja naredne godine. Ne potpisujemo svaki dan ugovore vrijedne 82 miliona eura, ciljeve moramo da postavljamo visoko i vjerujem da će, do kraja iduće godine, VE „Gvozd“ biti priključena na elektroenergetski sistem Crne Gore, kazao je Đukanović, nakon potpisivanja Ugovora.

Sa njim se slaže Ibrahim Ozarslan, izvršni direktor Nordex Division Europe:

Ako budemo imali obezbijeđenu mogućnost priključenja na mrežu, potrudimo se da projekat završimo prije roka, istakao je Ozarslan. Dodao je kako je ovo veliki dan za kompaniju Nordex, koja je bila prisutna na tržištu Balkana, u Srbiji i Hrvatskoj, a da je Crna Gora njihovo novo tržište:

EPCG je novi partner. Počastvovani smo i daćemo sve od sebe da sa realizacijom krenemo što je prije moguće. Za naš upravljački odbor je izuzetno bitno da se projekat sprovede u najboljem mogućem redu i, u tom smislu, dajem garancije da ćemo dati sve od sebe da turbine isporučimo i prije zakazanih rokova i, ukoliko budemo imali priključke na samu mrežu, vjerujem da će prvi kilovatirati krenuti do kraja iduće godine, rekao je Ozarslan.

Ugovor EPCG i kompanije Nordex, potpisali su predsjednik Odbora direktora Milutin Đukanović, izvršni direktor Ivan Bulatović, ispred Nordexa Ibrahim Ozarslan, izvršni direktor za Evropu i Maxime Harroy, te Nikolina Kažić direktorica Green Gvozda.

Sa potpisivanja Ugovora

Radovi na izgradnji VE "Gvozd" će se izvoditi fazno, a osim osam vjetrogeneratora, sa pripadajućom infrastrukturom, obuhvatiće i izgradnju trafostanice 33/110 kV Gvozd, jednostrukog dalekovoda 110 kV TS Gvozd – TS Krnovo, dužine 3.125 metara, kao i jednostrukog dalekovoda 110 kV TS Gvozd – TS Nikšić, dužine 14.730 metara. Projekat podrazumijeva i rekonstrukciju TS 33/110 kV Krnovo i TS 35/110 kV Nikšić.

SIMBOLIČAN POČETAK NA KRNOVU

Kamen temeljac su, na Krnovskoj visoravni, postavili ministar energetike Saša Mujović, predsjednik Opštine Nikšić Marko Kovačević, predsjednik Odbora direktora EPCG Milutin Đukanović i izvršni direktor Ivan Bulatović.

Gradnja VE "Gvozd" predstavlja novu stranicu crnogorske istorije u stvaranju novih vrijednosti za generacije koje dolaze. Idemo snažno, krupnim koracima ka finalu, a finale smatram izgradnju velike elektrane kao što je HE "Kruševo" i čvrsto vjerujem da ćemo u naredne dvije godine pokrenuti i taj projekat. Neka ovo bude naš legat dolazećim generacijama i vjetar u leđa, kazao je ministar Mujović.

Dodao je da je "naš ključni zadatak sprovođenje energetske tranzicije, a ona se ne može sprovesti pasivnošću i kroz gotovo 40-godišnju apstinenciju izgradnje proizvodnih kapaciteta, niti kroz siromašno korišćenje potencijala sunca i vjetra. Energetska tranzicija traži odvažnost, dinamiku i ono što demonstrira egilno rukovodstvo EPCG, kazao je Mujović, posebno apostrofirajući nedavno potpisan ugovor o izgradnji osmog agregata HE "Perućica", kao i na "pravu revoluciju u korišćenju energije sunca".

Mogu najaviti skoriju implementaciju sistema za skladištenje električne energije, kojima će potencijali energije sunca i vjetra biti dodatno iskorišteni. Ne znam da li smo svjesni, ali za ovih godinu dana kroz ove projekte mi smo praktično nadomjestili više od 60 % kapaciteta TE 'Pljevlja'. Neka to bude lična karta našeg rada u prethodnom periodu, istakao je Mujović.

Predsjednik Odbora direktora EPCG Milutin Đukanović kazao je da se, paralelno sa VE "Gvozd", razvija i projekat "Gvozd 2", čija će snaga biti 21 MW.

Uradićemo u narednom periodu, stotine i stotine novih megavati izvora električne eneregije. I ne treba niko da nas pita

Sa postavljanja kamena temeljca

Instalisana snaga VE "Gvozd" je 54,6 MW, godišnja proizvodnja oko 150 GWh električne energije i pokrivenost potreba za 25.000 domaćinstava.

zbog čega zapošljavamo. Zapošljavaćemo još više jer ovo su rentabilni projekti. A šta je suština života – da imamo dobre projekte, a da tim projektima zapošljavamo naše građane, da ne bi napuštali Crnu Goru, kazao je Đukanović. On je rekao da će projekat Solari 5000+ biti završen do 1. jula 2025.

A to će značiti da ćemo tada imati 100 MWh solarnih elektrana na krovovima naših potrošača. Poslovna filozofija EPCG je "proizvodi gdje trošiš", a to je pobjeda zelene ekonomije. Naša druga poslovna filozofija je ta da moramo da čuva-

Sa potpisivanja Ugovora

Sa potpisivanja Ugovora

mo našu vodu, pa kad imamo dovoljno sunca, ne smijemo je trošiti, jer je voda suvo zlato u energetici. Crna Gora ima tu sreću da i kad grije sunce, imamo korist od proizvodnje električne energije, i kad pada kiša i kad vjetar duva, proizvodimo električnu energiju. Razvoj energetike je

istorijska šansa za Crnu Goru i EPCG će uraditi sve da tu šansu ne propusti, poručio je Đukanović.

Izvršni direktor Ivan Bulatović je kazao da se, početkom gradnje VE "Gvozd", ispisuje jedna nova, moderna istorija crnogorske elektroenergetike kompanije.

Novi projekti

Paralelno sa izgradnjom VE "Gvozd", razvija se projekat "Gvozd 2", čija će snaga biti 21 MW, najavio je predsjednik Odbora direktora Milutin Đukanović. Takođe, do 1. jula, završetkom projekta Solari 5000+, očekuje se novih 100 MWh solarnih elektrana, na krovovima naših potrošača. Ministar energetike Saša Mujović kazao je da vjeruje da će Crna Gora, u naredne dvije godine, početi projekat izgradnje HE "Kruševo" te skoro implementaciju sistema za skladištenje električne energije, kojima će potencijali energije sunca i vjetra biti dodatno iskorišteni.

Očekivana proizvodnja vjetroelektrane je oko 150 GWh čiste zelene energije koja će svakako doprinijeti boljem energetskom bilansu crnogorskog sistema i EPCG. Ova energija će učiniti i naš proizvod, električnu energiju, konkurentnijim na tržištu jer ćemo u svom proizvodnom portfoliju dobiti i ono što se zove energija iz vjetroelektrane. Energetska tranzicija je neminovan, nezaustavljiv proces i mislim da će EPCG iz nje izaći kao pobjednik, istakao je Bulatović.

Predsjednik Opštine Nikšić, Marko Kovačević, kazao je da početak radova na izgradnji vjetroelektrane "Gvozd" nije samo još jedan građevinski projekat nego je to i simbol napretka, vizije i odlučnosti da "gradimo održivu budućnost za generacije koje dolaze".

Izgradnja VE "Gvozd", za Nikšić znači mnogo više od elektrane - nova radna mjesta, unapređenje lokalne infrastrukture i jačanje ekonomskog potencijala. A sve je to potvrda da naš grad može i treba da bude centar inovacija, razvoja i energetske tranzicije. "Gvozd" je samo jedan u nizu projekata koje realizujemo sa ciljem poboljšanja života u našem gradu i širom Crne Gore. Uz ulaganja u energetiku, radimo i na razvoju saobraćajne infrastrukture, obrazovanja, zdravstva i ostalih oblasti koje direktno utiču na kvalitet života naših građana. Ovaj dan je dokaz da možemo, znamo i hoćemo da koračamo naprijed, poručio je Kovačević.

Remon Zakaria, šef kancelarije EBRD-a u Crnoj Gori, kazao je da je energetski sektor ključan za cjelokupan razvoj i napredak crnogorske ekonomije, a da je VE "Gvozd" za tu instituciju veliki i značajan projekat.

Zahvaljujući realizaciji drugog značajnog projekta, podmorskog kabla sa Italijom, Crna Gora će biti u prilici da električnu energiju izvozi i plasira ka Evropi, što je jako bitno za cjelokupnu diversifikaciju ekonomije i uvećanje cjelokupnog BDP Crne Gore i istovremeno ozelenjavanje crnogorske energetike i poštovanja svih standarda zaštite životne sredine, kazao je Zakaria.

VE "Gvozd" je prvi veliki proizvodni objekat, koji će Elektroprivreda Crne Gore izgraditi posle više od 40 godina. Izgradnjom ove vjetroelektrane, smanjiće se gasovi efekta staklene baste za oko 104.000 tona. Projekat se u potpunosti finansira iz kreditnih sredstava, što će, uz povoljan grejs period, obezbijediti da sam sebe otplaćuje.

KOREKCIJA CIJENE STRUJE U 2025. GODINI

Ranjive kategorije potrošača će biti zaštićene

Cijena struje od januara 2025. godine biće veća za 3,41 odsto za sva domaćinstva sa dvotarifnim brojilom, odlučila Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti. Iz EPCG je ranije saopšteno da 1. januara neće biti povećanja cijena aktivne energije, dok premijer i resorni ministar najavljuju zaštitu potrošača i poručuju da će njima računi ostati isti

Tatjana Knežević Perišić

Regulator je saopštio da se povećanje odnosi na uvećanje regulatorno dozvoljenih prihoda za Crnogorski elektrodistributivni sistem (CEDIS), koji je odobren krajem prošle godine, sa primjenom od januara 2025. kao i za djelimično smanjenje stavke za Crnogorski elektroprenosni sistem (CGES). Naime, Regulatorna agencija za energetiku utvrdila je da Crnogorski elektroprenosni sistem treba da vrati potrošačima 34,7 miliona eura zbog viška prihoda, koje je imao proteklih godina, po osnovu izdavanja prekograničnih kapaciteta (dominantno kabl za Italiju), ali će u narednoj godini biti vraćeno oko 9,5 miliona eura, kroz umanjene njegove stavke na računima, dok će preostali dio biti vraćan narednih godina.

Što se tiče CEDIS-a, Regulator je donio odluku po kojoj se crnogorskom elektrodistributivnom sistemu, od naredne godine, dodatno povećava regulatorno dozvoljeni prihod za oko 13,5 miliona eura, što je više nego što je umanjeno za CGES, pa tako do malog povećanja ukupne cijene struje treba da dođe od januara, čak i ako Elektroprivreda ne poveća svoju stavku na računu.

Naša kompanija nije mijenjala cijenu struje već 15 godina, a pripadaju joj dvije stavke sa računa-aktivna energija i više i niže tarife, koje čine oko 40% ukupnog računa za utrošenu električnu energiju. Prema riječima predsjednika Odbora direktora Milutina Đukanovića, "EPCG izuzetno vodi računa o interesima građana i pažljivo analizira situaciju koja se tiče poskupljenja cijena električne energije".

Mi ćemo, u saradnji sa Ministarstvom energetike, uraditi sve, da poskupljenje

Saša Mujović, Miloško Spajić, Milutin Đukanović i Ivan Bulatović

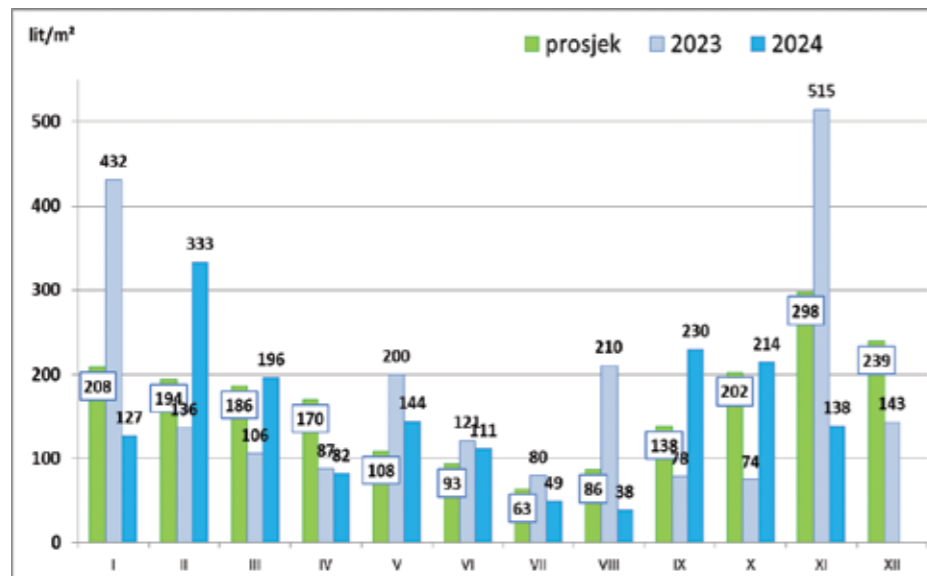
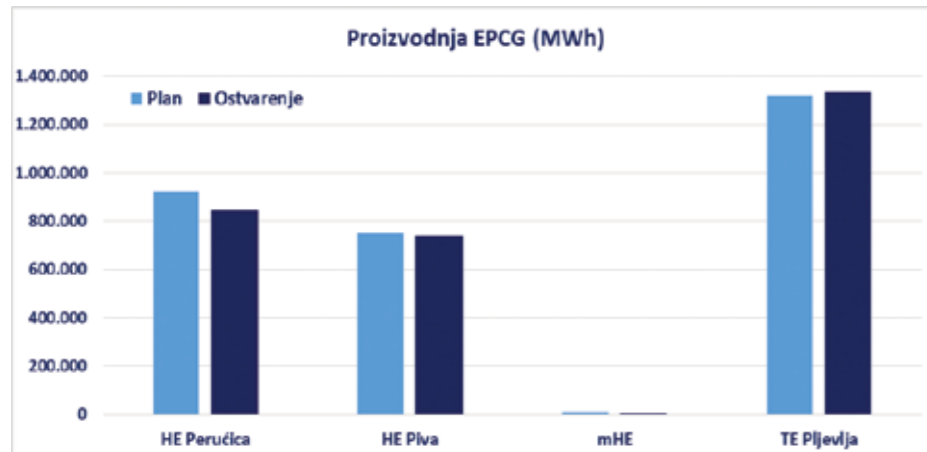
struje osjeti što manji broj građana; ima tu raznih načina djelovanja, kao što su blok tarife, politika popusta i niz drugih, poručio je Đukanović.

Nakon odluke REGAGEN-a, održan je sastanak premijera Miloška Spajića sa ministrom energetike Sašom Mujovićem, direktorom CEDIS-a Vladimirom Ivanovićem i direktorom CGES-a Ivanom Asanovićem, sa kojeg je saopšteno "da Vlada poštuje odluku nezavisnog regulatora i čuva stabilnost energetskog sektora, ali pronalazi način da zaštiti građane, koji na svojim računima neće osjetiti povećanje mrežnih usluga, ni od naredne godine".

U međuvremenu je ministar Mujović saopštio da "Ministarstvo energetike, zajedno sa ključnim energetskim subjektom Elektroprivredom, ulaže maksimalne napore kako ne bi došlo do povećanja cijene električne energije tokom 2025. godine.

Na žalost, okolnosti nam ne idu naruku. Za narednu godinu je planirana finalna

faza ekološke rekonstrukcije Termoelektrane Pljevlja, koja će rezultirati nedostajućom količinom energije od oko 700 GWh koje, usljed neaktivnosti u izgradnji kapitalnih energetskih objekata u posljednje četiri decenije, moramo nabaviti na tržištu. Ove godine smo suočeni sa hidrološki siromašnom godinom, koja je rezultirala proizvodnjom električne energije manjom za oko 600 GWh u odnosu na uporedni period prošle godine. Standard stanovništva je povećan, veće su plate, penzije i ostala davanja, veći su izdaci Elektroprivrede Crne Gore, koja već tri godine nije mijenjala cijenu aktivne energije. Elektroprivrede susjednih zemalja su to već uradile u nekoliko navrata. Takođe, valja napomenuti da, od 2023. godine Elektroprivreda Crne Gore ima pravo da samostalno donese odluku o povećanju cijena električne energije, uz obaveznu da 15 dana prije tog potencijalnog čina obavijesti javnost - naveo je Mujović.

Padavine na teritoriji Optine Nikšić

Milutin Đukanović je istakao da se EPCG ponašala jako odgovorno u prethodnom periodu.

Od kada sam na čelu ECPG, evo tri i po godine, nije bilo poskupljenja i jedina smo zemlja u Evropi koja nije imala poskupljenja. Pogledajte 2020. odnos prosječne plate i računa. Plata je tada bila 500 eura, a račun 30 eura. Evo, ova oktobarska plata će biti 1.000 eura, račun 32 eura. Mislim da je EPCG doprinijela da inflacija ne bude veća, kazao je Đukanović.

Konačno, da li će cijena aktivne energije porasti u 2025. godini, zavisice od više

faktora od kojih su najuticajniji: deficit energije zbog planiranog zastoja Termoelektrane Pljevlja, hidroloških prilika i proizvodnje energije iz dotoka i akumulacija u hidroelektranama, potrošnje energije na distributivnoj mreži, naročito u ljetnjim mjesecima, povećanja udjela proizvodnje energije iz novoizgrađenih obnovljivih izvora (dinamike realizacije programa Solari 3000+, 5000+ i Solari Sjever). Prema riječima ministra energitike Saše Mujevića, u ovom momentu su bilo kakve predikcije nemoguće i neutemeljene.

Građani duguju EPCG 109,4 miliona eura

Dug iznosi, zaključno sa 30.09.2024. godine 109,4 miliona eura za utrošenu električnu energiju, a pokretanjem kampanje "Podijelimo teret", u decembru 2013. došli smo do toga da od 38% redovnih platiša, koliko ih je bilo te godine, sada dođemo na 60%, kaže Tomaš Damjanović, rukovodilac Sektora za korporativne komunikacije. Dodaje kako EPCG kupuje struju na berzi po cijenama deset puta većim od one koju isporučuju građanima i poziva građane da koriste projekat Solari 5000+, koji doprinosi smanjenju potrošnje električne energije, uz kompanijske subvencije od 20%.

A KAKVA JE ENERGETSKA SITUACIJA U DRŽAVI?

Sagledavajući 2024. godinu, ostvarenje za 11 mjeseci i procjenu za mjesec decembar, kada je u pitanju elektroenergetska situacija, još jednom se pokazalo da je Elektroenergetski bilans, jednačina sa više nepoznatih i da korelacije između nekih veličina, nijesu ni proporcionalne ni linearne, smatra Darko Krivokapić, rukovodilac Direkcije za upravljanje energijom.

Proizvodnja EPCG za 2024.godinu se procjenjuje na 2,919 GWh, pri čemu je decembar „uzet“ po bilansnom planu, što je 2,5% manje u odnosu na planiranu proizvodnju, kaže on. Očekujući padavine bar krajem godine, Krivokapić vjeruje da će naše elektrane ostvariti proizvodnju i to: HE Perućica od 844 GWh, 92% od plana, HE Piva 741 GWh ili 99% od plana, dok se od TE Pljevlja očekuje 1.331 GWh ili 101% od plana.

Krivokapić podsjeća da su ostvarene padavine, za 11 mjeseci, na nivou od 1662 lit/m² ili 95% od prosjeka, ali su očekivani dotoci na rijekama potpuno podbacili:

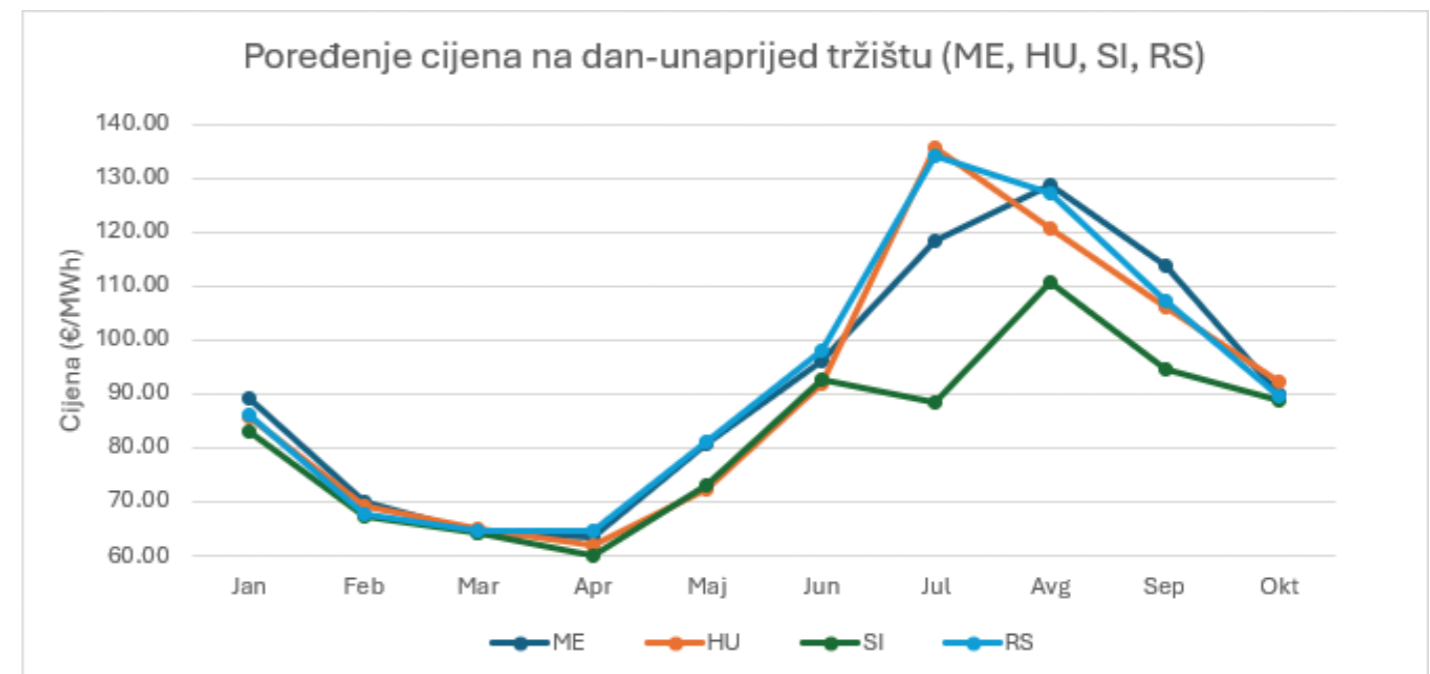
Dotok na rijeci Zeti je dobar primjer jer je HE Perućica iz dotoka proizvela 426 GWh ili 58% od plana! A ako tržišno vrednujemo manjak proizvodnje, EPCG nije imala na raspolaganju proizvodnju, tržišne vrijednosti od 20 miliona €, kaže on.

Interesantna je pojava da smo tokom oktobra i novembra imali po jednu izdašnu kišu u trajanju od nekoliko dana.

DRAŠKOVIĆ: PREMA HUDEX BERZI, CIJENA STRUJE IZNOSI 138,22 €/MWH

Dotle su cijene struje, na dan-unaprijed tržištima Crne Gore, Mađarske, Slovenije i Srbije, bile relativno stabilne. Prema riječima Dejana Draškovića, izvršnog direktora crnogorske Berze električne energije MEPX, cijene na crnogorskom dan-unaprijed tržištu, u prvih pola godine, uglavnom su pratile trend sa drugih tržišta, izuzev jula i avgusta, koji se karakterišu većim razlikama u cijenama:

One su najčešće bile rezultat ograničenja u prekograničnim kapacitetima, dok se ulaskom u period jeseni, cijene na ova četiri tržišta, ponovo približavaju. Na pitanje kakve su procjene za narednu godinu, Drašković kaže da cijene kvartalnog profila (Q1-25) prema HUDEX berzi (mađarska fjučers berza) iznose 138,22 €/MWh, a cijena godišnjeg profila (YR-25) 117,22

€/MWh.

Ipak, mora se voditi računa, kada se govori o cijenama na dan-unaprijed tržištu i cijenama dugoročnih profila, poput mjesečnog, kvartalnog ili godišnjeg, pošto se kupoprodaja dugoročnih profila energije ugovara znatno prije početka perioda isporuke, neki put i po nekoliko mjeseci prije, dok se na dan-unaprijed tržištu trguje danas za sutra, što često može da dovede do razlike između prognozirane dugoročno cijene i realizovane cijene na kratkoročnom tržištu. Zato, oprezno sa prognozama, zaključuje Drašković.

KRIVOKAPIĆ: GEOPOLITIKA DIKTIRA TRGOVINU ENERGIJOM

Sa ovom ocjenom se slaže i Darko Krivokapić, smatrajući da će geopolitička situacija, kao i do sada, diktirati situaciju, kada su u pitanju kretanje cijena energenata na tržištu.

Predstojeća zima može da zakomplikuje situaciju jer će, čini se, poslije tri godine, „pokazati zube“. Mi smo, do kraja novembra, imali cijene struje, kroz Q1 2024. slične Q4 2023.godine; kroz drugi kvartal su bile u padu, da bi početkom ljeta opet bile u porastu i dostigle nivo cijena iz prvog kvartala. Pad potrošnje tokom septembra i oktobra je doveo do blagog pada samih cijena, da bi sredinom oktobra i ulaskom u Q4, cijene opet počele da rastu do vrhova, kaže Krivokapić.

U početku, zbog manjka hidro proizvodnje i niskog nivoa akumulacija, zbog

manjka proizvodnje iz vjetroelektrana u centralnoj Evropi (Njemačka naročito) kao i eskalacijom ratnih sukoba u Ukrajini i na Bliskom Istoku.

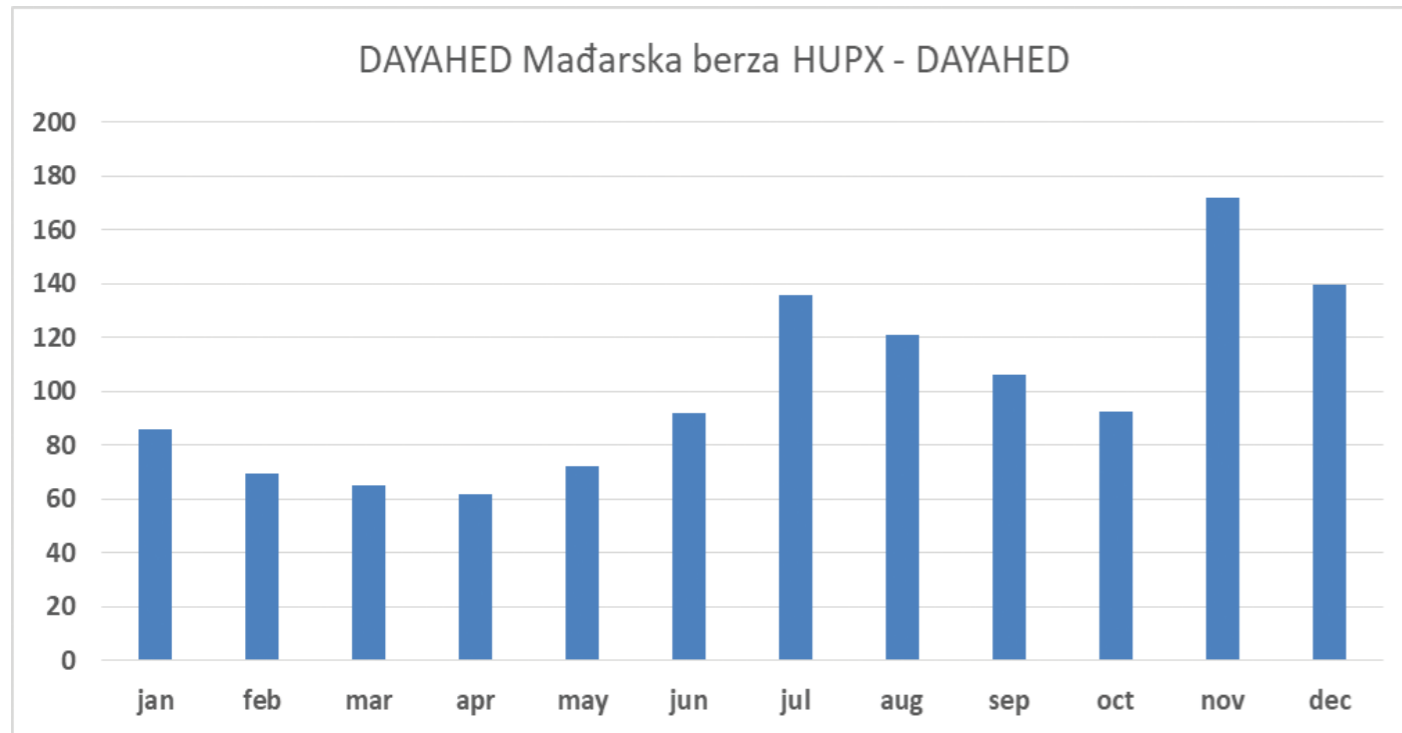
Situacija se dodatno iskomplikovala krajem novembra, zbog porasta potrošnje energenata, usljed zahlađenja i povećanja potreba za energijom i redukcija u isporuci gasa, kaže on, ukazujući i na problem između austrijskog OVM i Gasproma.

NAREDNA 2025. ĆE BITI JEDNA OD NAŠIH NAJIZAZOVNIJIH GODINA

Pred EPCG, pa i pred državom Crnom Gorom, je jedna od najizazovnijih godina, kada je u pitanju snabdijevanje električnom energijom. TE Pljevlja će biti van pogona sedam i po mjeseci, kroz planirani zastoj, usljed radova na eko-

Dejan Drašković

Darko Krivokapić

Ako ćemo u EU, do 2027. moramo povećati cijene struje

Jedna od obaveza Crne Gore je implementacija direktive 944 iz 2019. godine, koja kaže da Crna Gora mora do 2027. postepeno povećavati cijenu struje, kako bi bila bliska tržišnoj vrijednosti, uz definisanje socijalno ranjivih kategorija, o kojima Regulatorna agencija do 2025. treba da pripremi pravilnik. Sadašnja cijena struje je 10 centi po kilovatu, dok se cijene u Evropi kreću oko 27 centi po kilovatu. Jedna od mjera kojima se može ublažiti uticaj na džepove građana, je i energetska efikasnost domaćinstava. Reformskom agendom predviđa se i postepeno ukidanje javnih intervencija u određivanju cijena za snabdijevanje električnom energijom u skladu sa članom 5 Direktive 2019/944 o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, što će biti regulisano donošenjem novog Zakona o energetici.

loškoj rekonstrukciji postrojenja:

-Procjene su da ćemo, u ovom periodu, imati potrebu za 800 GWh električne energije, a da ćemo za uvoz, potrošiti oko 80 miliona eura, kaže Krivokapić.

Elektroprivreda je, za narednu godinu, već ugovorila jedan dio električne energije, oko 30 % potreba, ali najveći deficit električne energije nas čeka tokom ljetnje sezone, naročito tokom jula i avgusta, kada imamo tradicionalno maksimalnu potrošnju.

Moramo biti svjesni, potencira Krivokapić, da EPCG trpi veliki pritisak kada su u pitanju finansijski tokovi; potrebna električna energija na tržištu danas se trguje na novu od oko 130 €/MWh, sa druge strane EPCG, svojim potrošačima, električnu energiju prodaje po prosječnoj cijeni od oko 45 €/MWh.

Ovo je neka „šira“ slika položaja Elektroprivrede, koja, uprkos svemu, angažuje sve resurse, kako naši potrošači ne bi osjetili uticaj popriličnog uvoza električne energije, koji nas očekuje sljedeće godine i kako bi bili spokojni, kada je u pitanju uredno snabdijevanje. Ako bi 2025.godina bila hidrološki izdašna, onda bi se iz nje „izašlo“ sa boljim rezultatima.

Do tada se uvoz električne energije, za potrebe posebno trećeg kvartala, vrši iz više etapa, kako bi se zaštitili od volatlnosti tržišta do mjere mogućeg i smanjili rizik od porasta cijena, zaključuje Krivokapić.

Eventus d.o.o. i SNV Enterijeri d.o.o.

SOLARNE ELEKTRANE SVE BROJNIJE NA KROVOVIMA KUĆA U CRNOJ GORI

SUNCE POBJEĐUJE

Namjera EPCG da korišćenjem obnovljivih izvora energije, proizvede što više zelenih megavata realizuje se u rekordnom broju montaža fotonaponskih sistema

Marija Vukotić

EPCG Solar gradnja tokom prethodnog mjeseca realizovala do sada rekordan broj montaža fotonaponskih sistema. Naime, u oktobru su montirane solarne elektrane na više od 380 objekata, ukupne instalisane snage 3,7 MW. Tokom oktobra mjeseca ekipe su obišle više od 700 novih, potencijalnih korisnika, čime su pokazali da uz dobru organizaciju rada, ali i racionalizaciju troškova poslovanja, Solar gradnja može da posluje uspješno.

To je bio i razlog da odemo i odradimo priču sa random vlasnicima objekata koji

imaju ugrađene fotonaponske sisteme i čujemo njihovo iskustvo nakon ugradnje solarnih panela.

Ono što je evidentno jeste da već sada većina kuća, objekata može da ima svoju malu solarnu elektranu i da energiju koja nastaje iz obnovljivih izvora energije koristi za grijanje i razne potrebe.

Dragan Radojičić, jedan od korisnika ovih sistema kaže da je razmišljao da na krov svoje kuće postavi solarne panele još i prije dvadesetak godina, ali nijesu postojali uslovi za to.

Prije dvije godine Dragan se odlučio za ovaj korak, a danas upitan da li je zadovoljan sa oduševljenjem kaže i više

nego zadovoljan, čak šta više smatra da je na dobitku.

Da ne vjerujem u ovu priču ne bih ni ugrađivao sisteme. Stava je da ako u nešto ne investiramo ne možemo biti na dobitku. Radojičić je ugradio 12kW, odnosno 13 panela koliko je konstrukcija krova dozvoljavala.

Sistemi su praktični, jednostavni za upotrebu i benefite već osjećamo jer energiju koju proizvedemo zapravo potrošimo sami, kaže za list Radojičić.

Prednosti su brojne, manji računi, smanjenje zagađenja životne sredine, bolji kvalitet života.

Tvrđi da se nije pokajao, jer kako kaže

Zašto bih - nijesam svoje dao, ni uložio osim krova, a moja korist. Računi se moraju plaćati na ovaj ili onaj način i na isto se svodi, ima smisla ova priča, budućnost je u tome, kaže Radojičić.

Odlučujući faktor prilikom odabira ovog sistema bili su računi za struju, a sada već osjeća prednost sistema, već je kako kaže imao od ugradnje dva bilansa i bilo je pozitivnih pokazatelja.

Izaći sa plusom iz zime je dobro, sa računima sam zadovoljan i sa svim što pruža sistem pa preporučuje svim građanima da se odluče za projekat. Mišljenja sam da svi počinjemo da vjerujemo u OIE, bilo je potrebno vrijeme da se ljudi uvjeruje. Naš narod više voli da nešto vide na primjeru drugih, nego na ličnom, pa sada već imamo situaciju lakše odluke ljudi za ugradnju ovih sistema.

Nakon Radojičića naša ekipa je obišla i porodicu Gačević, koja ima ugrađena dva sistema- jedan na privrednom objektu i drugi na krovu svoje kuće. Za naš list Dragan Gačević je istakao da je prezadovoljan panelima na domaćinstvu, sve funkcioniše besprekorno i da se već osjećaju benefiti, konkretno postali su proizvođači struje.

Dragan Gačević

Dragan Radojičić

Centar za kontakt sa kupcima EPCG SOLAR GRADNJA - 19200

Broj 19200 rezervisan je za besplatne pozive ka Call centru EPCG SOLAR GRADNJA, kao centralnom mjestu na kojem potencijalni korisnici mogu pronaći odgovore za sve svoje probleme i nedoumice i dobiti blagovremenu i tačnu informaciju o svim relevantnim pitanjima vezanih za ugradnju solarnih panela. Operateri su potrošačima na raspolaganju svakog radnog dana od 7 do 15h.

Prezadovoljan činjenicom da postoji mogućnost ugradnje solarne elektrane na kućama, Gačević se odmah prijavio čim je bio javni poziv za ugradnju prije tri godine, i preporučuje svima sa jasnom porukom UGRADITE SVI!!!

Treće domaćinstvo koje smo obišli bila je porodica Dubljević koji takođe imaju dva sistema na dvije porodične kuće. Duško Dubljević dočeka nas je sa osmjehom na licu i sa vidnim zadovoljstvom po pitanju funkcionisanja fotona-ponskih sistema na kućama. Na početku se pohvalio sa nivelacijom računa, pa nam je rekao, ako su ranije dolazili računi oko 70e za jednu i 20e za drugu kuću, danas ti računi su mnogo manji, pogotovo u ljetnim periodima.

Od starta je vjerovao u solarne panele, da nije tako ne bi se ni odlučivao za taj korak, ukupno je ugradio 28 panela, na jednoj osam, na drugoj 20 panela, a planira još dvadesetak onoliko koliko bude mogao na ostaloj slobodnoj površini krova svoje kuće.

Smatra da solarna elektrana recimo od 10kW predstavlja odličan izbor za domaćinstva u Crnoj Gori koja žele da smanje svoje troškove energije, povećaju energetske nezavisnost i doprinesu očuvanju životne sredine. Dubljević kaže da je sada pravi trenutak da građani razmisle o ovom održivom rješenju za proizvodnju energije, pa stalno poznanicima preporučuje sistem.

Kaže da se interesuju i komšije, jer svi počinju da vjeruju u ovakvu budućnost što zbog ogromnih benefita, što zbog čistije budućnosti. Dubljević kaže da saradnja sa Elektroprivredom je više nego korektna i nada se takvoj komunikaciji i u narednom periodu ukoliko bude potrebna.

Vojin Dado Papović, vlasnik privrednog objekta Eventus d.o.o i SNV Enterijeri d.o.o na kojem je ugradio solarne panele kazao je da njegovo dosadašnje iskustvo sa solarnim panelima je generalno veoma pozitivno.

Bilo je nekoliko situacija kada je došlo do kratkotrajnih zastoja u radu sistema, ali su ti problemi bili relativno minorni i brzo riješeni. Ovi izvjestaji nijesu imali značajni uticaj na efikasnost sistema, zahvaljujući brzom intervenciji stručnog tima za održavanje. Ukupno su instalirali solarne panele kapaciteta od 100 kilovata, što predstavlja značajan korak ka energetske samostalnosti i održivosti, istakao je Papović.

Duško Dubljević

Sistem je dizajniran da zadovolji naše energetske potrebe i pruži stabilnu proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Zadovoljni smo rezultatima postignutim kroz sistem nivelacije računa, jer solarni paneli gotovo u potpunosti zadovoljavaju naše ukupne energetske potrebe na godišnjem nivou. Ova ravnoteža između proizvedene i potrošene energije omogućava nam značajne uštede, dok istovremeno smanjuje našu zavisnost od eksternih izvora električne energije.

S obzirom na kapacitet od 100 kilovata, sistem se pokazao izuzetno efikasnim u pokrivanju energetske potrebe, čak i tokom perioda povećane potrošnje, i zimskog perioda, smatra vlasnik ovih panela.

Ovakvi rezultati potvrđuju ispravnost investicije i dodatno nas motivišu da nastavimo sa korišćenjem obnovljivih izvora energije, jer smo uspjeli da postignemo

značajan korak ka energetske nezavisnosti i održivom poslovanju. Saradnja sa EPCG je na izuzetno visokom nivou, što značajno doprinosi efikasnosti i pouzdanosti cjelokupnog sistema. Njihova podrška u svim fazama, od implementacije do redovnog održavanja i rješavanja eventualnih izazova, bila je od velike pomoći i dodatno učvrstila naše povjerenje u ovu tehnologiju, kazao je Papović.

Čvrsto vjerujem da su obnovljivi izvori energije, poput solarne energije, ključ za održivu budućnost. Ne samo da pružaju dugoročne finansijske koristi, već i značajno doprinose očuvanju životne sredine. Na osnovu vlastitog iskustva, svima bih toplo preporučio da razmotre prelazak na obnovljive izvore energije kao dugoročnu investiciju koja donosi višestruke koristi – kako za njih same, tako i za širu zajednicu, zaključio je Papović.

O ISKUSTVIMA HRVATSKE I SLOVENIJE U RAZVOJU OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE

Ogroman potencijal razvoja države kroz OIE

Zanimljivo je da svaka priča o "obnovljivcima", bar kad je region u pitanju, ima neki sličan početak: nevjericu da "to nešto" može uspjeti. Međutim, vrijeme je demantovalo sve "nevjerne Tome" i sada se sve zemlje okreću proizvodnji električne energije upravo iz OIE, koristeći snagu vode, sunca i vjetra

Tatjana Knežević Perišić

Prije osam godina, udruženje Obnovljivi izvori energije Hrvatske, nije imalo podršku države već su sami preuzeli inicijativu. Ovog novembra su već potpisnici strateškog sporazuma sa SolarPower Europe, s ciljem zajedničkih aktivnosti u jačem pozicioniranju solarne energije i većoj fleksibilizaciji mreže. Prva dama Udruženja, **Maja Pokrovac**, kaže da su nastali kao odgovor na tadašnju atmosferu, koja se zalagala za uvoz energije, a ne za domaću proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.

Na početku nas je bilo nekolicina, a danas predstavljamo domaću proizvodnju iz sunca, vjetra, biomase, bioplina i geotermalna, koje djeluju kroz 12 stručnih radnih skupina. Jedini smo iz Hrvatske članovi najvažnijih europskih udruženja SolarPower Europe, WindEurope i Biogas European Association i kao takvi, sjedimo u njihovim radnim skupinama. Svakodnevno pratimo dinamiku kreiranja i donošenja europskih energetske javnih politika i proaktivno djelujemo u Hrvatskoj, kako bi što više ubrzali domaću energetske tranziciju, kaže Pokrovac.

Slična priča nam dolazi i iz Slovenije; direktorka Udruženja solarnih elektrana Slovenije **Nina Hojnik** je, prije 15 tak godina smatrala, da je napredak u implementaciji solarnih elektrana uveliko zavistan od spremnosti države i sklonosti vladajućih elita da usvoje politike koje bi to omogućile. Prisjećajući se tog vremena, Hojnik kaže da su u Sloveniji, 2013. godine imali primjer kada je tadašnja Vlada povlačenjem podsticaja (subvencija), u tada potpuno drugačijim cjenovnim uslovima za solarne elektrane, postavila tržište.

Nakon toga je vrlo sporo, gotovo šest

godina, trajao rast, dokle god nije uvedeno godišnje netiranje (net metering), koje je počelo igrati svoju ulogu. Tako smo u Sloveniji, putem postavljanja malih solarnih elektrana (na krovove kuća), počeli značajnije povećavati instalacijske kapacitete, uvjeravati ljude u ulaganja i ostvarivati pomake prema obnovljivim izvorima energije. U 2023. godini tako smo postigli ciljeve koji su bili postavljeni za 2020. godinu, kaže Hojnik. Međutim, dodaje ona, Slovenija je trenutno u razdoblju kada više neće biti moguće postavljati nove (samodostatne) elektrane po ovom sistemu, obzirom da ističe

rok za postavljanje elektrana s odgovarajućom saglasnošću 31. decembra 2024., što se jasno odražava na potražnju.

NUŽNO OSVJEŠĆIVANJE GRAĐANA O VAŽNOSTI OIE

U Hrvatskoj su pozitivni pokazatelji u proizvodnji energije iz obnovljivih izvora vidljivi u sve većoj svijesti građana i značajnom interesu industrije i preduzetništva za razvoj tih tehnologija. Pokrovac kaže da, iako je Hrvatska zemlja bogata suncem i vjetrom, premalo se koriste ti potencijali.

Nina Hojnik

Poruke EPCG: Neka tranzicija postane nacionalni interes

Na pitanje našim sagovornicama, kakav bi savjet dali našoj Elektroprivredi, koja jeste državno preduzeće ali i predvodnik energetske tranzicije, Hojnik i Pokrovac kažu da više i nije važno "ko je nositelj ili inicijator ili predvodnik, važno je da se tome pristupi na strateški način i da se tema energetske tranzicije pozicionira kao nacionalni interes". Potrebno je razumijevanje kako konkurentnost zemlje i njezinog gospodarstva ovisi o domaćoj proizvodnji, a ne može se temeljiti na uvozu energije jer sve zemlje u jugoistočnoj Europi obiluju domaćim obnovljivim energetske resursima. Ako državna kompanija predvodi tranziciju to može biti i prednost jer ima sve alate u svojim rukama, kako da ona bude brza i efikasna te kako dobro upravljati interesima države, gospodarstva i građana. Sagovornice dodaju i to da je uvijek korisno i da postoji saradnja javnih i privatnih institucija za pokretanje promjena, s tim što se to promjene, bez države, teže mogu provesti, obzirom da su potrebna sredstva i elektroenergetska infrastruktura s mrežom, obično u vlasništvu države, a tu je ta prednost, koja se može dobro iskoristiti. Ono što može biti problem je velika zavisnost o zakonodavnom okviru i spremnosti donositelja odluka na usvajanje odgovarajućih propisa.

sistem obračuna mrežarine, burna je bila i rasprava o mogućem drugom bloku nuklearne elektrane, a ažuriran je i nacionalni energetske i klimatski plan. Slovenija će ove godine, s novim instalacijskim kapacitetima (uglavnom isključivo solarnim) obnovljive energije, vjerovatno izjednačiti prošlu godinu, ali neće zabliježiti rast, što je suprotno očekivanjima.

Drugim riječima, ove ćemo godine još postići kapacitete potrebne za ostvarenje zacrtanih ciljeva (u NEPN-u), ali sljedeće godine, ako se nešto drastično ne promijeni, to će biti veliki izazov. Vidimo kako povlačenje poticaja (negativno) utiče čak i na znatno razvijenija tržišta, poput slovenskog. Sunce trenutno čini između 8 i 10% izvora električne energije, dok trećinu dobivamo iz hidroelektrana. Energija vjetra je zanemariva. Još uvijek smo ovisni o uvozu i imamo nuklearnu elektranu, od koje polovina proizvedene energije odlazi Hrvatskoj (zbog podjele). Ostalo su fosilni izvori, ističe Hojnik.

Dodaje kako tržište nudi sve više zanimljivih proizvoda koji, ulaganje u solarnu elektranu i dalje čine smislenim, osobito za domaćinstva koja se odluče na više istodobnih sistema elektrifikacije; npr. baterijski sistem, pametni uređaji, toplinske pumpe, solarna elektrana i električno vozilo. Zato Slovenija mora raditi na osvješćivanju građana, razgovarati o ulaganjima u energetske nezavisnost, koja se ipak isplati i ograničava inače prilično nepredvidive troškove za električnu energiju, poručuje Hojnik.

DRŽAVA MOŽE BITI 100% OBNOVLJIVA

Za Hrvatsku, Maja Pokrovac kaže da može biti 100% obnovljiva. I to nije samo vizija, već ostvariv cilj, ako iskoristimo naše prirodne resurse. Plan se temelji na razvoju održivog energetske miksa, koji uključuje sve obnovljive izvore energije: sunce, vjetar, vodu, biomasu, bioplin i

Ovo smo ljeta, kada je insolacija najveća, čak četvrtinu potrebne električne energije morali uvesti. Pravilnik koji omogućuje izgradnju postrojenja do deset megavata bez lokacijske i građevinske dozvole te energetske odobrenja, značajno je olakšao realizaciju projekata, omogućivši ubrzanje procedura i smanjenje troškova. To je privuklo nove investitore i potaknulo razvoj manjih projekata. Ipak, za ostvarenje ciljeva zelene tranzicije i postizanje energetske neovisnosti ključno je intenzivirati napore u izgradnji većih postrojenja, kako bismo iskoristili puni potencijal te smanjili ovisnost o uvozu energije, kaže Pokrovac. Dodaje kako je posebno važno istaći činjenicu da obnovljivi izvori energije značajno doprinose ravnomjernom regionalnom razvoju jer se projekti poput vjetroelektrana, solarnih elektrana i bioplinskih postrojenja najčešće grade u ruralnim područjima. Time se potiče gospodarska aktivnost, otvaraju nova radna mjesta i osigurava ostanak stanovništva u tim područjima, dodaje.

Što se tiče Slovenije, Hojnik kaže kako je 2024. godina bila vrlo turbulentna, posebno zbog prelaska sa sistema godišnjeg netiranja (net meteringa), na novi

Maja Pokrovac

geotermalnu energiju.

Naš solarni potencijal je 30% veći u odnosu na susjedne zemlje, a Panonska Hrvatska ima geotermalni gradijent čak 60% iznad evropskog prosjeka, što otvara ogroman prostor za korištenje geotermalne energije. Uz obnovljive izvore, ključnu ulogu imate sistemi za skladištenje energije, poput baterija i reverzibilnih hidroelektrana, kao i nove tehnologije, poput vodika za skladištenje i prijenos energije. Hrvatska ima izvanredan potencijal za kombinaciju različitih obnovljivih izvora, koji se mogu međusobno nadopunjavati i zajedno stvarati stabilan, održiv energetski sustav.

Dodatno, inovativna rješenja poput agrosunčanih elektrana omogućuju sinergiju između zaštite poljoprivrednih nasada i proizvodnje energije, što nas čini otpornijima na klimatske promjene, a Hrvatska je među 15-tak evropskih zemalja koja je prepoznala taj potencijal. Vidite, na samo 5% poljoprivrednog zemljišta, Hrvatska može instalirati i do 4,7 GW agrosunčanih elektrana. Kada bi ih primijenili u sektoru slatkovodne akvakulture, postavljanjem plutajućih solara, mogli bi godišnje proizvesti više od 16.000 tona ribe, što je četverostruko više u odnosu na proizvodnju posljednjih desetljeća u Hrvatskoj, kaže Pokrovac.

Napominje kako je Udruženje uradilo i Studiju o potencijalu obnovljivih izvora energije na moru, u kojoj je identifikovana mogućnost za razvoj 25 GW pučinskih vjetro i solarnih elektrana i to samo u sjevernom Jadranu, na području s niskim uticajem na okolinu, a kada bi razvili

samo četvrtinu tog potencijala, mogli bi postati i izvoznik zelene energije. Da ne pominje veću iskorištenost kapaciteta (oko 35%) u poređenju sa kopnenim vjetroelektranama (oko 25%), kao i mogućnost sinergije s drugim tehnologijama, poput proizvodnje vodika, energetskih ostrva i desalinizacije za pitku vodu. Dodatni je benefit što bi razvoj ovog sektora, podstakao rast drugih industrija, poput brodogradnje te turizma kroz promociju edukacijskih i istraživačkih centara, povezanih s projektima na moru, objašnjava Pokrovac.

Inače, u Hrvatskoj godišnja potrošnja električne energije iznosi oko 18 TWh, od čega oko 60% dolazi iz obnovljivih izvora, pri čemu većina otpada na hidroelektrane. Treba istaknuti da će se potražnja za električnom energijom ubrzano povećavati zbog digitalizacije, rasta elektromobilnosti i procesa prelaska na grijanje na električnu energiju. Takođe, Hrvatska se obavezala, na evropskom nivou, da će postići 42,5% obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji energije, a trenutno su na 30%. Stoga je važno dodatno ubrzati procedure za razvoj obnovljivih izvora energije, kako bismo ispunili te ciljeve i osigurali održivu budućnost, kaže Pokrovac.

VAŽNOST BATERIJSKIH SISTEMA

Što se Slovenije tiče, prema riječima Nine Hojnik, u pripremi je akcijski plan za prioritetna područja ali taj plan kasni i ne može se očekivati prije početka 2026. godine.

Prethodna studija pokazala je da bismo samo postavljanjem solarnih elektrana na degradirana područja premašili zacrtane ciljeve. Imamo i potencijal za agrovoltaiku – no u tom području stvari napreduju vrlo sporo. Bilo bi korisno postaviti i ciljeve za baterijske sisteme; u planu je izgradnja crpne hidroelektrane te nadogradnja hibridne elektrane (solarne i hidro). Planovi postoje, ali pitanje je hoćemo li ih uspjati realizovati na vrijeme, kaže Hojnik. Smatra da njena država ima barem dvostruko veći potencijal za solarnu energiju, nego što pokazuju ciljevi koji su zadati.

Međutim, eksponencijalni rast instalacija u posljednjem razdoblju, otkrio je nedostatke, odnosno nepripremljenost sistema na brzi rast kapaciteta. Imali smo visoku stopu odbijenih suglasnosti za priključak zbog (barem na papiru) zauzetosti mreže; distribucijski sistemi su bili pod velikim pritiskom zbog isteka net-metiranja i s time povezanog broja zahtjeva, a svjedočili smo i kašnjenjima u priključivanju elektrana. Sve to ukazuje da je usmjerenje prema baterijskim sistemima za podršku mreži i veću nezavisnost, a time i ekonomičnost investicije, ispravno, ubijedena je ona. Kaže da je Vlada Slovenije prepoznala potencijal i preduzela nekoliko mjera koje bi trebale pomoći u realizaciji projekata. Tako su dvije prioritetne grane OIE u Sloveniji – sunce i vjetar. Biomasa također zauzima sve značajnije mjesto, dok za dodatne hidroelektrane nema puno prostora, a njihova realizacija susreće mnoge prostorne prepreke.

Miodrag Vuković

Privredna komora Crne Gore već dugi niz godina obilježava Dan kvaliteta kroz isticanje uspješnih dostignuća u primjeni integrisanih sistema menadžmenta u crnogorskim kompanijama, kroz promociju aktivnosti na jačanju infrastrukture kvaliteta u Crnoj Gori, kao i kroz diskusiju o pitanjima od značaja za kvalitet.

Kvalitet je mnogo više od usklađenosti sa standardima – on je temelj održivog razvoja, konkurentnosti i inovacija, a u današnjem poslovnom okruženju, kompanije koje ulažu u kvalitet ne samo da jačaju svoje performanse, već stvaraju povjerenje kod svojih klijenata i partnera, i aktivno doprinose prosperitetu cijelog društva, poručeno je sa skupa u Privrednoj komori.

Implementacija integrisanog menadžment sistema (IMS) u Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić obezbjeđuje dosljednu primjenu najbolje prakse u svim oblastima djelovanja kompanije kao i poboljšanja, koja u kombinaciji sa kulturom kvaliteta, predstavljaju ulaganja u povjerenje i ugled. Kvalitet je naš poslovni partner u povećanju povjerenja u našu organizaciju, jer kada su proizvod ili usluga u skladu sa međunarodnim standardom onda je to pouzdan simbol kvaliteta, bezbjednosti i kompatibilnosti.

Doc.dr Velimir Strugar, koji je na skupu predstavljao našu kompaniju, istakao je kako se upravljanje kvalitetom razvijalo od osnovnog ispunjavanja standarda do savremenih modela, kao što su kvalitet 4.0 i 5.0, koji koriste napredne tehnologije za praćenje procesa i proaktivno upravljanje kvalitetom.

On je naveo da je upravljanje kvalitetom evoluiralo s uvođenjem Totalnog upravljanja kvalitetom (TQM) i da danas omogućava predikciju problema u realnom vremenu, te da Industrija 5.0 donosi fleksibilnost i personalizaciju u proizvodne procese kroz saradnju ljudi i robota.

Neophodno nam je objektivno i transparentno izvještavanje, uz postepeno povećanje kompetencija na svim nivoima. Kvalitet 5.0 ne smije biti u krizi – zaključio je Strugar, apelujući na kontinuitet u primjeni visokih standarda i održivosti u poslovanju, zaključio je Strugar.

Svjetski dan kvaliteta se obilježava u cilju prepoznavanja doprinosa kvaliteta za razvoj i prosperitet društava širom svijeta, ali i za svakodnevni život i poslovanje

OBILJEŽEN SVJETSKI DAN KVALITETA

Ulaganje u povjerenje i ugled

Svjetski dan kvaliteta 14. novembar 2024. ove godine je obilježen pod motom: Quality: From compliance to performance - Kvalitet: Od usklađenosti do performansi. Privredna komora Crne Gore tim povodom je organizovala okrugli sto u svojim prostorijama

organizacija. Prvi put je obilježen 1989. godine, u zajedničkoj organizaciji Američke (ASQC), Japanske (JUSE) i Evropske organizacije za kvalitet (EQQ). U Evropi se od 1995. godine slavi „Evropska ne-

djelja kvaliteta“. Svjetski dan kvaliteta i Evropska nedjelja kvaliteta obilježavaju se kako bi privukli pažnju javnosti na pitanja kvaliteta, kao i da se demonstriraju dostignuća u ovoj oblasti.

Sprovedena provjera

U Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić od 04.11. do 06.11.2024. godine je sprovedena druga nadzorna provjera, drugog resertifikacionog ciklusa, po zahtjevima međunarodnih standarda:

- ISO 9001:2015 Sistemi menadžmenta kvalitetom - Zahtjevi
- ISO 14001:2015 Sistemi menadžmenta životnom sredinom – Zahtjevi sa uputstvom za korišćenje
- ISO 45001:2018 Sistemi menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbjednošću na radu – Zahtjevi sa uputstvom za upotrebu.

Nadzorna provjera je sprovedena od strane sertifikacione kuće JUQS Beograd. Nakon izvršene nadzorne provjere, sertifikaciona kuća JUQS Beograd je predložila produženje sertifikata za sva tri standarda ISO 9001, ISO 14001 i ISO 45001, što predstavlja veliki uspjeh za našu kompaniju.

Koliko je teško biti žena i liderka energetskih promjena

Zanimljivo je spomenuti da OIE sektor zapošljava 32% žena, što je znatno više u odnosu na 22% koliko ih ima u sektoru energetike, prema podacima Međunarodne agencije za obnovljivu energiju (IRENA). Prema studiji Međunarodne agencije za energetiku (IEA), žene zauzimaju tek 13.9% viših upravljačkih pozicija u sektoru energetike. U OIE sektoru je prisutno 10.8% žena u visokom menadžmentu.

Nina i Maja su u tom malom ali odabranom društvu. Koliko je teško i odgovorno biti žena i biti na čelu energetskog udruženja? Biti istinski lider energetskih promjena u svojoj državi i šire?

-Svako, ko je na poziciji lidera koji treba činiti promjenu u društvu ili gospodarstvu ili šire je apsolutan izazov jer još uvijek okruženje nije sklono promjenama, nego rađe djeluje u komfornim zonama ili "netalasanja", kaže Maja. Dodaje da je kao mlada, radila u međunarodnom sistemu koji je vrednovao rad isključivo po rezultatima, mjerio je lične i profesionalne kvalitete, tako da je nastavila na isti način svoj karijerni put. Kao liderica vrednuje pojedinačan i timski rad, a ne ko je ko. Njen profesionalan put su pametne javne politike, koje omogućavaju otporno gospodarstvo i veći standard građana, a kako je lično prošla sve situacije koje prolaze žene lideri, "to joj je samo još više pomoglo, da bude ustrajna u zagovaranju domaće proizvodnje". Za Ninu je biti žena prednost, posebno u sektoru koji je pretežno muški. Ženska energija zasigurno dobro dođe. No, činjenica je da se žene obično moraju više dokazivati, nego što je to slučaj s našim muškim kolegama, ali to možemo pretvoriti u prednost, poručuje ona.

BILJANA GLIGORIĆ

SAVJETNICA GUVERNERKE CBCG ZA
PRIMJENU ESG STANDARDA I INOVACIJE

ESG POSTAJE DIO POSLOVNIH STRATEGIJA

Kompanije sve češće razmatraju faktore vezane za životnu sredinu i društvenu odgovornost i uključuju ih u svoje poslovne strategije, kaže za list Gligorić

Marija Vukotić

Održivo poslovanje i investiranje su sve češća tema u poslovnom svijetu. Jedan set standarda se posebno izdvojio prilikom ocjenjivanja održivosti poslovanja, a to su ESG standardi. Kako ovaj koncept povezuje poslovanje sa globalnim izazovima za naš list govori Biljana Gligorić, savjetnica guvernerke CBCG za primjenu ESG standarda i inovacija

Šta je ESG i zašto je važan?

ESG (Environmental, Social, and Governance) predstavlja okvir koji omogućava kompanijama da procijene i upravljaju svojim uticajem na životnu sredinu, društvo i način korporativnog upravljanja. Ovaj koncept povezuje poslovanje sa globalnim izazovima, kao što su klimatske promjene, socijalne nejednakosti i potreba za transparentnošću, čineći ga ključnim

korporativnim alatom za održivi ekonomski razvoj.

Važnost ESG-a ogleda se u njegovoj sposobnosti da unaprijedi dugoročnu otpornost kompanija. On pomaže da se identifikuju rizici i prilike, optimizuju poslovni procesi i poboljša reputacija kod investitora, potrošača i regulatornih tijela. Implementacija ESG standarda u Crnoj Gori doprinosi usklađivanju sa EU politikama, jačanju konkurentnosti i privlačenju međunarodnih investicija.

Koje ključne faktore uključuje ESG izvještavanje?

ESG izvještavanje obuhvata tri ključna stuba-životnu sredinu (Environmental), društvo (Social) i upravljanje (Governance)-koji zajedno čine okvir za procjenu održivosti poslovanja i njegovog uticaja na širu zajednicu. Za standardizaciju i vjerodostojnost podataka, kompanije se sve više oslanjaju na međunarodne okvire. Ovi standardi omogućavaju jasnije izvje-

Elektroprivreda dobitnik nagrade ESG LIDER za etično upravljanje

Ova nagrada predstavlja prvo priznanje ovog tipa za Elektroprivredu Crne Gore i potvrda je posvećenosti našeg rukovodstva u ostvarivanju održivog rasta i razvoja kompanije kroz društveno odgovorne prakse, kazala je Marina Šljivančanin, koordinatorica Izvršnog direktora za ESG poslovanje. - Pristup naše kompanije je prije svega usmjeren na očuvanje životne sredine i poštovanje prava svih pojedinaca i zajednica s kojima poslujemo.

Kao kompanija koja je integralni dio šireg društvenog i ekonomskog sistema, trudimo se da donosimo odluke koje ne samo da su u skladu sa zakonima Crne Gore, već su poštene, odgovorne i transparentne prema svim zainteresovanim stranama – zaposlenima, klijentima, dobavljačima, investitorima i društvu u cjelini. Ova nagrada dodatna je motivacija u nastavku unapređivanja naših praksi i doprinosa održivoj budućnosti, kazala je Šljivančanin.

Elektroprivreda je postigla mnogo u svim segmentima ESG, vođena ne samo idejom maksimizacije profita već i željom da svojim aktivnostima doprinese boljitku svih svojih stejkholdera.

Međutim, da bi se spremila za nastupajuće promjene, EPCG u narednom periodu moraće da revidira postojeće strategije, politike i ciljeve odnosno da treba da donese ESG strategiju, kanališući svoje aktivnosti kroz jasno definisane akcione planove sa mjerljivim indikatorima uspjeha, kazala je Šljivančanin. Na pitanje na koji način saraduje sa drugim službama u kompaniji kako bi postigli ESG ciljeve, Šljivančanin kaže da obzirom na širinu samog koncepta saradnja sa drugim direktijama je osnovni preduslov za uspješnost samog procesa i da se polako uviđa važnost primjene ESG standarda.

štavanje i uporedivost podataka između sektora i tržišta, što je ključno u dinamičnom regulatornom okruženju EU.

U kontekstu Crne Gore, ESG izvještavanje ima poseban značaj zbog evropskih integracija i zelene tranzicije. Precizno i sveobuhvatno izvještavanje može pomoći kompanijama da privuku međunarodne investicije, smanje poslovne rizike i doprinesu globalnim ciljevima održivog razvoja, što ih čini konkurentnijim na regionalnom i evropskom tržištu.

Kakva je budućnost ESG izvještavanja u Crnoj Gori i koje promjene možemo očekivati u narednim godinama?

Budućnost ESG izvještavanja u Crnoj Gori je usmjerena ka harmonizaciji sa evropskim standardima i jačanju svijesti o važnosti održivosti u poslovanju. Kako Crna Gora napreduje u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, kompanije će biti u obavezi da se usklade sa regulativama poput Corporate Sustainability Reporting Directive, koja uvodi obavezno standardizovano izvještavanje o održivosti za određene kategorije kompanija. Ove promjene podrazumijevaju preciznije mjerenje uticaja na životnu sredinu, društvo i korporativno upravljanje, uz povećanje transparentnosti i odgovornosti prema zainteresovanim stranama.

Gdje se u Crnoj Gori stiglo sa edukacijom o ESG-u?

Edukacija o ESG-u u Crnoj Gori je u početnoj fazi, ali pokazuje pozitivne trendove posebno kada se govori o ulozi strukovnih udruženja, krovnih institucija i regulatornih tijela koji daju svoj doprinos da principe ESG spušte do nivoa realnog sektora i njegovih aktera.

Kompanije koje saraduju sa EU partnerima prepoznaju potrebu za ESG prilagođavanjem, budući da spomenute direktive zahtijevaju transparentno izvještavanje i usklađenost sa održivim praksama. Mnoge od njih već rade na razvoju osnovnih kapaciteta za ESG izvještavanje kako bi zadržale konkurentsku

prednost na evropskom tržištu. Međutim, veliki broj domaćih kompanija još uvijek nije u potpunosti svjestan važnosti ove teme. Kontinuirana edukacija i saradnja između javnog i privatnog sektora ključni su faktori za ubrzanje ESG transformacije u Crnoj Gori.

Kako se u nekoj kompaniji mogu postići ESG ciljeve?

Postizanje ESG ciljeva u kompaniji zahtijeva sistematičan pristup koji integriše održivost u sve aspekte poslovanja. Prvi korak je postavljanje jasno definisanih i realističnih ciljeva, koji treba da budu usklađeni sa dugoročnom vizijom kompanije.

Tehnologija igra ključnu ulogu u postizanju ESG ciljeva. Pored toga, ulaganje u inovacije, poput korišćenja obnovljivih izvora energije ili implementacije cirkularne ekonomije, omogućava značajno smanjenje ekološkog otiska i povećanje otpornosti poslovanja. Jednako važna je i društvena komponenta. Najbolji rezultati se postižu kroz integraciju ESG-a u svakodnevne poslovne odluke, obuku zaposlenih i aktivno angažovanje menadžmenta. Ovo ne samo da omogućava postizanje konkretnih ciljeva, već i doprinosi stvaranju korporativne kulture koja cijeni održivost i društvenu odgovornost, čineći kompaniju otpornijom i konkurentnijom na tržištu.

Kako vidite da će se ESG razvijati u budućnosti?

Uloga ESG-a u kompanijama i širem poslovnom okruženju nastaviće da se širi i produbljuje, kako regulatorni zahtjevi, očekivanja potrošača i globalni izazovi budu postajali sve složeniji. ESG više nije opcionalan dodatak korporativnim strategijama, već centralni alat za kreiranje otpornog, održivog i dugoročno konkurentnog poslovnog modela. U narednim godinama, očekuje se dalja integracija ESG-a u sve aspekte poslovanja. Direktive Evropske unije, zahtijevaće detaljno i standardizovano izvještavanje o održivosti, obuhvatajući sve tri ESG dimenzije.

XXIX VANREDNO ZASIJEDANJE SKUPŠTINE

Akcionari EPCG izabrali revizora za 2024. godinu

Akcionari EPCG AD Nikšić, na 29. vanrednom zasjedanju Skupštine, prihvatili su preporuku Revizorskog odbora EPCG i za revizora za 2024. godinu izabrali Društvo za reviziju BDO DOO Podgorica sa podugovaračem BDO DOO Beograd, koje je, u postupku javne nabavke, jedino dostavilo

ELEKTROPRIVREDA CRNE GORE AD NIKŠIĆ
SKUPŠTINA AKCIONARA
Broj: 10-00-51576
Nikšić, 19.11. 2024. godine

Na osnovu člana 197 stav 1 tačka 3 Zakona o privrednim društvima (»Sl.list CG«br. 65/20, 146/21 i 04/24), člana 58 stav 1 tačka 5 Statuta Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, XXIX Skupština akcionara Društva, održana 19.11. 2024. godine, donijela je

ODLUKU O IMENOVANJU REVIZORA ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE AD NIKŠIĆ

- Za revizora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2024. godinu imenuje se Društvo za reviziju BDO DOO Podgorica.
- Revizor iz tačke 1 ove Odluke imenuje se na period od 1 (jedne) godine.
- Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

PREDSJEDAVALAČI,
Ivan Bulatović, dipl. ing.

ponudu za uslugu revizije finansijskih izvještaja EPCG AD za 2024. godinu.

Revizorski odbor je konstatovao da je dostavljena ispravna ponuda koja „ispunjava formalne uslove u skladu sa Zakonom o reviziji u pogledu nezavisnosti i posjedovanja odgovarajuće licence izdate od nadležnog organa, odnosno Ministarstva finansija te da Društvo za reviziju BDO DOO Podgorica sa podugovaračem BDO DOO Beograd, može biti angažovano na poslovima finansijske revizije izvještaja.

Odluka o imenovanju revizora Društva donijeta je dvotrećinskom većinom propisanog kvoruma.

Novoizabrani revizor obavezao se da će reviziju svih statutarnih finansijskih izvještaja obaviti do 15.03.2025. godine, a reviziju konsolidovanih finansijskih izvještaja do 15.04.2025. godine.

EPCG A.D. NIKŠIĆ - SKUPŠTINA AKCIONARA -

REZULTAT
glasanja prisutnih ili zastupanih akcionara na Skupštini održanoj 19.11.2024
Tačka 1.

R. broj	Prezime	Ime	JMB	Broj akcija	Procent	Glas
1	7	DRŽAVA		08.059.892	98,6416	
2	86	BACKOVIĆ NATAŠ		3	0,0000	
3	108	BANDOVIĆ MILOF		3.500	0,0032	
4	165	BOJANIĆ GOLUB		21.896	0,0200	
5	166	BOJANIĆ MILAN		39.786	0,0363	

Prisutnih:	Broj akcija:	Procent:	ZA:	PROTIV:
5	108.125.057	98,7011	108.125.057 % 100,0000	0 0,0000

Crna Gora traži pomoć od povlašćenih proizvođača struje

Vlada Crne Gore zatražila je pomoć od povlašćenih proizvođača električne energije, vlasnika vjetroparkova, solarnih elektrana i malih hidroelektrana, da pomognu državi, kako bi lakše prebrodila veliki manjak u domaćoj proizvodnji električne energije u 2025. godini. Oni bi trebali, prema riječima ministra energetike Saše Mujevića, da do 25. novembra, dostave ponude o najnižoj cijeni, po kojoj bi mogli da prodaju proizvedenu električnu energiju EPCG, a kako bi se prevazišao izazov koji nosi ekološka rekonstrukcija TE Pljevlja, tačnije nedostatak od 600-800 GWh, tokom obustave rada, iduće godine. Povlašćeni proizvođači godišnje proizvedu blizu 450 GWh električne energije, što je, po Mujeviću, značajan izvor, ukoliko bi se ta energija isporučila EPCG po povoljnim uslovima. Status povlašćenog proizvođača električne energije imaju dva vjetroparka, Možura i Krnovo, pet solarnih elektrana i 32 male hidroelektrane. Ovih 39 elektrana su u vlasništvu 26 firmi.

T.K.P.

Predstavnici EPCG učestvovali na 4. savjetovanju BH K CIRED

Miodrag Vuković

Naše kolege: mr Andrijana Kaljević, mr Dragutin Gardašević i mr Goran Nikčević učestvovali su nedavno na 4. savjetovanju BH K CIRED, koje je održano u hotelu Mepas u Mostaru, kao autori stručnih radova: "Upravljanje rizikom u EEO kroz osposobljavanje zaposlenih za bezbjedan rad" i "Analiza parametara kvaliteta električne energije sa prikazom na konkretnom primjeru".

Radovi koje su prezentovali prošli su veoma zapaženo na ovom regionalnom skupu, što je i istaknuto od strane predsjednika studijskih odbora.

Za BH K CIRED radove je ove godine prijavilo preko 200 autora, a o radovima se raspravljalo i donijeti su zaključci u okviru rada 6 sekcija.

U fokusu savjetovanja bilo je i pitanje hiperinflacije obnovljivih izvora energije, posebno fotonaponskih elektrana, zbog čega je potrebno pažljivo planiranje i analiza elektroenergetske, posebno distributivne mreže i objekata s ciljem unapređenja kapaciteta.

U toku savjetovanja održani su i forumi Žene u energiji i Mladi inženjeri.

CIGRE su međunarodna organizacija posvećena razvoju energetskega sektora. Kroz učešće članova sa svih kontinenata postala je vodeća svjetska organizacija za pitanja elektroenergetskih sistema.

U okviru BH K CIGRE je strukturiran i BH K CIRED.

mr Andrijana Kaljević

Crnu Goru na ovom značajnom energetskega skupu predstavljali su: mr Andrijana Kaljević, dipl.ing.el. je šef Službe za zaštitu i zdravlje na radu u Sektoru za IMS u Direkciji za IMS i opšte poslove, mr Dragutin Gardašević, dipl.ing.el. pokriva mjesto specijaliste za energetske analize i vozne redove u Sektor za operativnu podršku u FC Snabdijevanje, dok je mr Goran Nikčević, dipl. ing.el. raspoređen na mjestu specijaliste, stručno lice za zaštitu i zdravlje na radu u Crnogorskom elektrodistributivnom sistemu.

EPCG I UNDP UJEDINJUJU SNAGE ZA ODRŽIVI RAZVOJ CRNE GORE

Partnerstvo za zelenu budućnost

EPCG i UNDP potpisali Memorandum o razumijevanju, otvarajući put ka pravednoj zelenoj tranziciji, novim radnim mjestima u zelenoj ekonomiji i većem ulaganju u održivu energiju i digitalnu transformaciju

Milica Abramović

U nastojanju da podstaknu pravednu zelenu tranziciju i unaprijede održivi razvoj, Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić (EPCG) i Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) i potpisali su Memorandum o razumijevanju. Svečano potpisivanje održano je uz posredovanje Kancelarije za održivi razvoj Vlade Crne Gore, čime je ozvani-

čen početak strateške saradnje ove dvije institucije.

Memorandum su potpisali stalna predstavica UNDP-a u Crnoj Gori Ekaterina Paniklova i izvršni direktor EPCG-a Ivan Bulatović. Tim činom simbolizovana je zajednička posvećenost izgradnji zelenije i održivije budućnosti Crne Gore, kao i konkretni koraci ka postizanju razvojnih ciljeva i prelasku na ekonomiju zasnovanu na niskim emisijama ugljenika.

OKVIR ZA ZELENU TRANZICIJU

Memorandum predstavlja strateški okvir za dugoročnu saradnju u oblastima kao što su očuvanje životne sredine, promocija zelenih radnih mjesta, ulaganje u održivu energiju i digitalnu transformaciju. Planirano je kreiranje mehanizama podrške za programe koji stimuliraju otvaranje novih radnih mjesta u zelenoj eko-

UNDP: Fokus na održivost i inkluziju

Ekaterina Paniklova, stalna predstavica UNDP-a u Crnoj Gori, kazala je da Memorandum predstavlja ključni korak ka ostvarenju zajedničke vizije pravedne zelene tranzicije. „UNDP je posvećen unapređenju održivog razvoja, s posebnim fokusom na izgradnju otporne, inkluzivne i zelene ekonomije. Partnerstvo sa EPCG omogućava nam da podržimo Crnu Goru u njenim naporima ka dekarbonizaciji, kao i da sprovedemo mjere iz Mape puta pravedne tranzicije. Ovo uključuje ulaganje u energetska efikasnost, razvoj zajednica prozjumeri – pojedinaca koji su istovremeno proizvođači i potrošači električne energije – i obuku ljudi za radna mjesta u zelenoj ekonomiji,“ istakla je Paniklova. Ona je dodala da ovaj sporazum odražava širu strategiju UNDP-a za Zapadni Balkan, u kojoj Crna Gora i EPCG igraju ključnu ulogu u implementaciji inicijativa za održivi razvoj.

Zajednički ciljevi za dobrobit svih građana

Kako je navedeno, saradnja između UNDP-a i EPCG-a odražava zajedničku viziju održivog razvoja, koja ne ostavlja nikoga po strani. Fokusirajući se na smanjenje emisija, unapređenje energetske efikasnosti i stvaranje radnih mjesta, ovaj Memorandum ima za cilj da doprinese ekonomskom i ekološkom prosperitetu Crne Gore. Potpisivanje Memoranduma ne samo da potvrđuje dugoročnu posvećenost ovim ciljevima, već i šalje poruku o važnosti partnerstava između državnih, privatnih i međunarodnih aktera u ostvarivanju globalnih razvojnih agenda. U konačnici, kroz ovakve inicijative, Crna Gora pravi korake ka zelenijoj, održivijoj i inkluzivnijoj budućnosti za sve svoje građane.

nomiji, te osiguranje pravedne tranzicije koja pruža benefite i zajednici i budućim generacijama.

Kako je istakao Ivan Bulatović, izvršni direktor EPCG-a, ovaj Memorandum simbolizuje važan iskorak ka održivom razvoju:

„Potpisivanjem ovog sporazuma iskazujemo posvećenost stvaranju ekološki

odgovorne budućnosti. Ovo partnerstvo omogućava nam da kroz zajedničke projekte radimo na razvoju zelene energije, unapređenju energetske efikasnosti i jačanju društvene odgovornosti. Posebno smo fokusirani na stvaranje novih prilika za zapošljavanje u sektoru zelene ekonomije, čime direktno doprinosimo razvoju Crne Gore i zaštiti životne sredine.“

Konkretni koraci ka zelenijoj budućnosti

Memorandum, koji je potpisan na period od četiri godine uz mogućnost produženja, predviđa realizaciju više zajedničkih projekata. Fokus je na investiranju u obnovljive izvore energije, digitalnu transformaciju i optimalno korišćenje prirodnih resursa. Takođe, poseban značaj daje se razvoju zajednica prozjumeri, koje EPCG već uspješno predvodi u Crnoj Gori.

EPCG-ova pionirska uloga u oblasti prozjumeri dodatno je prepoznata i na globalnom nivou. Izvršni direktor kompanije, Ivan Bulatović, govoriće na predstojećoj konferenciji COP29 u Bakuu, na panelu posvećenom nultoj potrošnji energije u objektima. Njegovo učešće potvrđuje značaj EPCG-a u međunarodnim naporima za klimatsku akciju i energetska efikasnost.

Bulatović je naglasio da EPCG, kao jedan od lidera energetske tranzicije u regionu, kroz ovo partnerstvo potvrđuje svoju viziju kao kompanije koja ulaže u ljude, tehnologiju i inovacije. On se zahvalio UNDP-u na povjerenju i izrazio nadu da će zajednički projekti donijeti dugoročne koristi svim građanima Crne Gore.

ALEKSANDRA KIKOVIĆ

RUKOVODITELJKA TIMA ZA ZELENI I INKLUZIVNI RAZVOJ, UNDP CRNA GORA

ZELENA TRANZICIJA -
ŠANSA ZA EKONOMSKI
RAST CRNE GORERukovoditeljka tima za zeleni i inkluzivni razvoj UNDP-a
o saradnji sa Elektroprivredom Crne Gore, zelenim radnim
mjestima i putu ka održivoj ekonomiji

Milica Abramović

Na koji način partnerstvo sa EPCG može pomoći Crnoj Gori da brže dostigne ciljeve zelene tranzicije i koji konkretni benefiti očekuju našu zajednicu kroz ovu saradnju?

UNDP i EPCG nedavno su potpisali Memorandum o razumijevanju, koji predstavlja osnov za partnerstvo koje donosi promjene i koje će pokretati proces zelene tranzicije u Crnoj Gori. Predmetna saradnja zasnovana je na načelima pravedne tranzicije i zajedničkoj posvećenosti pristupu orijentisanom na čovjeka, čime se zaposlenima i društvenim zajednicama pruža podrška tokom spovođenja ovog procesa. Transparentnost, inkluzivnost i vođenje računa da niko ne bude zapostavljen - principi su na kojima počiva UNDP i koji su važan dio ovog partnerstva, koje u fokus stavlja konsultacij i aktivni angažman u društvenoj zajednici.

Dijalog na državnom nivou od presudnog je značaja na ovom putu, uz podršku UNDP-a, pri čemu EPCG ima glavnu ulogu. U okviru ovog procesa izrađena je Mapa puta pravedne tranzicije za Crnu Goru, nastala u okviru procesa intenzivnog učešća svih strana. Ova mapa puta čini osnov za preduzimanje zajedničkih aktivnosti, koje će se fokusirati na pružanje podrške zaposlenima, diversifikaciju lokalne privrede i kreiranje mogućnosti za otvaranje zelenih radnih mjesta i privredni rast u okviru grana privrede u razvoju.

Dalja saradnja između UNDP-a i EPCG za cilj ima primjenu najboljih međunarodnih praksi, usaglašavanje sa državnim prioritetima Crne Gore i klimatskim ciljevima Evropske unije.

Kako ovaj Memorandum doprinosi stvaranju zelenih radnih mjesta i uključivanju mladih ljudi i ranjivih grupa u ekonomske aktivnosti u Crnoj Gori?

Ovo partnerstvo je posvećeno obezbjeđenju pravedne tranzicije, pružanju podrške zaposlenima u tradicionalnim energetskim sektorima kako bi se obezbijedio pristup novim mogućnostima i pospešivanju inovacija kojima će mladi talentovani

ljudi ostajati u Crnoj Gori. Potenciranjem inkluzivnog rasta, ova saradnja ima za cilj smanjenje odliva mozgova, podsticanje pravednog učešća u zelenoj ekonomiji i postavljanje temelja za dugoročnu ekonomsku transformaciju Crne Gore.

Ona uspostavlja okvir za buduću saradnju usmjerenu na stvaranje zelenih radnih mjesta i podsticanje inkluzivnog rasta. Takođe, ova saradnja predstavlja osnovu za zajedničke aktivnosti koje će prioritet dati programima obuke i obrazovanja, obučavajući ne samo mlade već i radnike i radnice sa iskustvom u tradicionalnim industrijskim granama, dugoročno nezaposlene i teško zapošljive grupe sa vještinama potrebnim za nove zelene grane industrije kao što su obnovljiva energija, energetska efikasnost, zelena infrastruktura, upravljanje energijom itd.

U kojoj mjeri inicijative poput ove, koje zajedno sprovode UNDP i EPCG, mogu podstaći druge kompanije u Crnoj Gori da usmjere svoje poslovanje prema održivijem i odgovornijem pristupu prema životnoj sredini?

Partnerstvo između UNDP-a i EPCG predstavlja konkretan primjer kako održivost i profitabilnost mogu biti usklađeni, ističući inicijative koje dovode do smanjenja emisije ugljen-dioksida, stvaranja zelenih radnih mjesta i ekonomske koristi. Ključni element ove saradnje je razvoj Strategije upravljanja ekološkom održivošću (ESG) i okvira za izvještavanje, uz podršku UNDP-a. Integracijom ekoloških, društvenih i upravljačkih principa, ova strategija ne samo da obezbjeđuje usklađenost EPCG sa EU standardima već i pokazuje kako kompanije mogu unaprijediti transparentnost, odgovornost i dugoročnu prilagodljivost kroz primjenu održivih praksi.

Ovaj princip služi kao model koji se može primijeniti i na druge kompanije u Crnoj Gori, ističući konkretne prednosti usvajanja ESG principa. Uključivanjem rodno osjetljivih politika i promovisanjem inkluzivnosti, strategija takođe naglašava važnost različitosti u podsticanju inovacija i pravednih rezultata.

Preko ciljanih platformi za razmjenu znanja, radionica za unapređenje kapaciteta i praktične studije slučaja, ova saradnja iz-

među EPCG i UNDP pruža jasan putokaz drugim kompanijama kako da integrišu principe zaštite životne sredine, društvene principe i principe upravljanja (ESG) u svoje poslovanje. Liderstvo EPCG u dijelu razvoja ESG strategije i primjene inicijativa zelene energije služi kao model uspjeha koji pokazuje kako održivost može biti i ekonomski isplativa i ekološki odgovorna.

Zajednički napor EPCG i UNDP nude drugim kompanijama praktičan model, omogućavajući im da na takav način uče iz postignuća EPCG-a, repliciraju uspješne inicijative i doprinesu zelenoj tranziciji Crne Gore, istovremeno jačajući svoju tržišnu poziciju.

Koji su po Vašem mišljenju najvažniji koraci za jačanje svijesti građana i poslovnog sektora o važnosti zelenog razvoja, i kakvu ulogu u tome igra saradnja sa kompanijama kao što je EPCG?

Podizanje svijesti o zelenom razvoju zahtijeva kombinaciju ciljane edukacije, angažovanje javnosti i predstavljanja konkretnih primjera uspjeha. Saradnja sa EPCG-om ima ključnu ulogu za isticanje praktičnih koristi zelene tranzicije. Na primjer, EPCG-ov program SOLARI predstavlja potencijal obnovljivih izvora energije, omogućavajući domaćinstvima i preduzećima da uvedu solarna energetska rješenja, što značajno smanjuje troškove i emisije ugljen-dioksida. Više od 150 domaćinstava je osjetilo prednosti programa energetske efikasnosti (EE), koji zajednički sprovode UNDP i Opština Pljevlja, kroz poboljšanje komfora unutar doma, smanjenje računa za električnu energiju i dokaz je neposredne vrijednosti održivih energetskih praksi.

Na nivou države, program energetske efikasnosti u Crnoj Gori, čija je vrijednost 15 miliona eura i koji je usmjeren na domaćinstva, turizam i prerađivačku industriju, ubjedljiv je primjer prednosti održivih ulaganja. Kada je riječ o domaćinstvima i sektoru turizma, program dovodi do poboljšanja toplotne ugodnosti, smanjenja računa za električnu energiju i poboljšanja sveukupnih uslova života i rada. Program je, u oblasti prerađivačke industrije, usmjeren na inovacije i podstiče prihvatanje tehnologija uštede energije kojima se unapređuje konkurentnost i smanjuju operativni troškovi.

Ove investicije daju konkretne rezultate poput nižih troškova komunalija, povećane vrijednosti imovine, smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte i poboljšanja zdravstvene slike zbog boljeg kvaliteta vazduha u zatvorenom prostoru. Ove neposredna i bliska preimućstva čine energetska efikasnost moćnim alatom u podizanju svijesti i ohrabriranju šire javnosti i poslovnih organizacija da u njoj učestvuju.

Obrazovanje je jednako bitno za ostvarivanje trajnog učinka. Uvođenjem ekoloških praksi i obrazovanja u škole, počevši od ranog uzrasta, njeguje se kultura održivosti i osnažuju se buduće generacije da preuzmu odgovornost za budućnost Crne Gore.

Isticanjem ovih koristi, usmjerenih na ljude, kao i usaglašavanjem sa nacionalnim energetskim i klimatskim ciljevima, partnerstvo sa EPCG može na efikasan način pokrenuti građane i poslovne organizacije da prihvate zeleni razvoj, čime se osigurava održiva budućnost i ubrjava put Crne Gore ka integraciji u EU.

SPROVEDENA ANKETA MEĐU RADNICIMA NAŠE KOMPANIJE

Učestvovalo 143, odnosno 11,98 odsto zaposlenih

Anketa je bila dobrovoljna i anonimna, sprovedena je elektronski, a određeni dio obavljen je i dostavljanjem upitnika u štampanoj formi za zaposlene u pogonskim prostorijama FC Proizvodnja

Stoga smatramo potrebnim da rezultati ankete, sa posebnim osvrtom na dostupnost Akta o procjeni rizika i Politike o zaštiti životne sredine kao akata od posebnog značaja za odvijanje procesa iz oblasti zdravlja i bezbjednosti na radu i zaštite životne sredine, nameću pojačanu potrebu da oni budu predmet radnih sastanaka sa izvršnim rukovodiocima OC/FC, kao i unutar samih organizacionih cjelina Kompanije – naglašava Senka Miličić.

Značaj sprovedene ankete je veoma veliki, jer na taj način možemo imati precizan uvid u mišljenja zaposlenih iz naše kompanije vezana za ovu značajnu oblast, kaže Andrijana Kaljević šef službe ZZNR u Direkciji za IMS i opste poslove.

Implementiranim Integriranim sistemom upravljanja (IMS), koji se zasniva na objedinjenoj primjeni međunarodnih standarda ISO 9001, ISO 14001 i ISO 45001 zaposlenima se obezbjeđuje sigurno, zdravo i održivo radno okruženje, što predstavlja krucijalne aspekte poslovanja EPCG AD Nikšić.

Upravljanje bezbjednošću i zdravljem mora biti integrisano u kulturu radnog mjesta. Uspjeh sistema upravljanja zaštitom i zdravljem na radu zavisi od individualne angažovanosti svih u kompaniji. To znači da svi zaposleni moraju učestvovati u aktivnostima implementacije i pune integracije zakonskih i internih propisa iz oblasti zaštite i zdravlja na radu, odnosno njihovom potpunom prihvatanju i korišćenju u praksi, naglašava Andrijana Kaljević.

Miodrag Vuković

Direkcija za ljudske resurse, uz podršku Sektora za korporativne komunikacije, Direkcije za ICT i DTP, kao i Direkcije za IMS i opšte poslove, ove godine u periodu od 23.septembra do 04.10.2024.godine sprovela je anketu među zaposlenima u našoj kompaniji, čija je tema bilo konsultovanje i učestvovanje zaposlenih u vezi EMS i OH&S sistema menadžmenta, a sve u cilju njihovog većeg učešća u poboljšanju sistema integrisanog upravljanja u EPCG.

Kao i svake godine, u okviru aktivnosti propisanih navedenom procedurom, posredstvom Intraneta, kao i u informativnom listu EPCG AD Nikšić, zaposleni su upućeni da svoje primjedbe, komentare i obavještenja mogu uputiti na mail adresu mi.smo@epcg.com ili pisanim putem Direkciji za ljudske resurse, odnosno putem pisarnice EPCG. Na ovaj način zaposleni učestvuju u poboljšanju sistema integrisanog upravljanja u EPCG.

Anketa je bila dobrovoljna i anonimna, sprovedena je

elektronski, a određeni dio obavljen je i dostavljanjem upitnika u štampanoj formi za zaposlene u pogonskim prostorijama FC Proizvodnja. U anketi je učestvovalo 143 zaposlenih, odnosno 11,98 odsto od ukupnog broja.

Istraživanjem mišljenja o zdravlju i bezbjednosti na radu (OH&S) i o sistemu menadžmenta životne sredine (EMS), kao sastavnim cjelinama Integriranog Sistema Menadžmenta (IMS) u EPCG, posebno sagledavajući ličnu ulogu zaposlenih u ovim oblastima, daju se povratne informacije poslodavcu o efektivnosti i efikasnosti ovog sistema upravljanja.

O sprovedenoj anketi sačinjen je izvještaj izvršnom direktoru EPCG AD Nikšić u kojem su naznačene ocjene po pojedinačnim pitanjima iz ove dvije oblasti, kao i ocjene po kategorijama. Iz izvještaja i anketiranja zaposlenih se može zaključiti da je viđenje poslovnih procesa koji su bili predmet ankete afirmativno, međutim to ne znači da nema mjesta za njihovo poboljšanje - kaže Senka Miličić, koja je sa kolegom iz Direkcije za ljudske resurse Obradom Lučićem aktivno učestvovala u realizaciji cijelog procesa.

Zaposleni su upućeni da svoje primjedbe, komentare i obavještenja mogu uputiti na mail adresu mi.smo@epcg.com ili pisanim putem Direkciji za ljudske resurse, odnosno putem pisarnice EPCG

PITANJE	1 (ne slažem se) %	2 (djelimično se slažem) %	3 (U potp.se slažem) %	blanks (neocijenjeno) %	UKUPNO %
ZZNR_Značaj zaštite i zdravlja na radu	2.8	15.38	81.82	0	100
ZZNR_Opasnosti i štetnosti	8.39	18.18	72.73	0.7	100
ZZNR_Akt o procjeni rizika	17.48	16.78	65.03	0.7	100
ZZNR_Procedure IMS	6.29	20.28	72.03	1.4	100
ZZNR_Značaj propisanih mjera zaštite i zdravlja na radu	7.69	12.59	78.32	1.4	100
ZZNR_Odgovornost u slučaju nepridržavanja propisanih mjera	5.59	11.89	82.52	0	100
ZZNR_Sugestije	9.79	23.08	66.43	0.7	100
ZZNR_Pravo i obaveza	9.09	19.58	70.63	0.7	100
ZZNR_Normativ sredstava i opreme lične zaštite na radu	8.39	24.48	66.43	0.7	100
ZZNR_Razlika između radne i zaštitne opreme	6.29	13.29	80.42	0	100
ZZNR_Odgovornost zbog nekorisćenja ličnih zaštitnih sredstava i opreme	6.99	16.08	75.52	1.4	100
ZZNR_Ispitivanje sredstava za rad	10.49	23.08	65.73	0.7	100
ZZNR_Ispitivanje uslova radne sredine	14.69	21.68	62.94	0.7	100
ZZNR_Značaj obavljanja zdravstvenog pregleda	7.69	13.29	78.32	0.7	100
ZŽS_Politika zaštite životne sredine	9.79	25.17	64.34	0.7	100
ZŽS_Ponašanje na radnom mjestu	9.79	15.38	74.83	0	100
ZŽS_Odgovornost u upravljanju otpadom	6.29	16.08	74.13	3.5	100
ZŽS_Identifikacija aspekte svog rada	6.99	13.29	79.02	0.7	100
ZŽS_Utica svakodnevnih aktivnosti na potrošnju resursa	4.2	15.38	79.72	0.7	100
ZŽS_Ciljevi kompanije u vezi sa smanjenjem emisija ugljen dioksida	7.69	20.98	69.23	2.1	100
ZŽS_Politika kompanije i klimatske promjene	8.39	22.38	68.53	0.7	100

U POSJETI SEKTORU ZA PRODAJU

Koordinisanim radom do boljih rezultata

Sektor za prodaju organizovan je u dvije službe - Služba za obračun i analitičku evidenciju i Služba za ugovorne odnose i upravljanje komercijalnim kupcima. Sektor je formiran 2014. godine. Tokom vremena mijenjao je strukturu, ali njegova funkcija je ostala važna

Marija Vukotić

Prilikom predstavljanja Sektora za prodaju Ranko Radović, rukovodilac Sektora za Prodaju, FC Snabdijevanje prvenstveno ističe ljudski resurs koji je radan, kolegijalan uvijek spreman da odgovori na sve poslovne izazove. Na pitanje kako postižu optimum u radu Radović kaže dobrom organizacijom posla, timskim radom i lojalnošću kompaniji!

Zaista sam ponosan na sve njih, jer bez pogovora završavaju sve obaveze, na dobrobit i FC i Kompanije u cjelini. Kada ih god pozovem, oni su tu, spremni da odrade posao najbolje što mogu. Radović smatra da zapravo efikasno i efektivno upravljanje Elektroprivredom, kao izuzetno složenim i infrastrukturno zahtjevnim sistemom, pored stručnosti, podrazumijeva i uređenu, potpunu i usaglašenu radnu atmosferu svih sektora. U ovom Sektoru se obavljaju veoma značajni poslovi za našu kompaniju obzirom da se ovdje vrše obračuni električne energije za sve kupce, kako distributivne tako i one direktno priključene na prenosni sistem, kaže Radović. Račun za električnu energiju je dokument za koji je javnost uvijek veoma zainteresovana što znači da se radi o veoma odgovornom poslu koji zahtijeva ozbiljan pristup i tačnost u radu. U sektoru se definišu i dokumenta, obrasci kojima se uređuju ugovorni odnosi sa kupcima, pripremaju ugovori o snabdijevanju za direktne kupce, upravlja se potraživanjima komercijalnih kupaca, budžetskih i velikih kupaca.

Sektor za prodaju je, kaže Radović, posljednjom organizacijom organizovan u dvije službe - Služba za obračun i analitičku evidenciju i Služba za ugovorne

odnose i upravljanje komercijalnim kupcima. Radović je na čelu ovog sektora od jula 2021. godine, a u FC Snabdijevanje od osnivanja 2005. godine tako da poznaje funkcionisanje sektora što se kaže do detalja. Za ovaj broj časopisa Radović je otvorio vrata svog sektora predstavljajući njihov rad, koji je važna kariku u lancu funkcionisanja FC Snabdijevanje.

SLUŽBA ZA OBRAČUN I ANALITIČKU EVIDENCIJU

Služba obavlja redovni mjesečni obračun kupaca električne energije, za oko 442.000 sa distributivnog sistema i devet kupaca direktno priključenih na prenosni sistem. Radović kaže da obračun distributivnih kupaca je obiman proces i sprovodi se u više faza. Prva faza je priprema obračuna koja podrazumijeva više radnji kao što su obrade sporazuma za otplatu duga na rate, izmirenja onih koji su

Ranko Radović

do kraja ispoštovani, raskidi za one koji nijesu, zatim kontrole popusta, formiranja Zlatnog tima, import subvencija u sistem, formiranje spiskova potrošača za kontrolu i slanje istih prema terenu tj. kolegama u organizacionim jedinicama Snabdijevanja sa kojima smo u stalnoj komunikaciji tokom obračuna kaže Radović. Nakon završetka procesa unosa stanja i potvrde od strane kolega iz OJS da su završene sve kontrole, pristupa se drugoj fazi tj. masovnom obračunu posebno po kategorijama za domaćinstva i ostalu potrošnju objašnjava Radović. Sledeće faze su kontrola obračuna, fiskalizacija računa i kreiranje PDF fajlova sa računima koji se zatim šalju na štampu. Osim obračuna u službi se vrši elektronsko preuzimanje izvoda sa uplatama kupaca električne energije sa banaka koje dalje prosleđuju u sistem radi preuzimanja u billing i knjiženja na kupce.

Službom uspješno rukovodi šefica Jelena Janković Jošanović diplomirani matematičar.

SLUŽBE ZA UGOVORNE ODNOS I UPRAVLJANJE KOMERCIJALNIM KUPCIMA

Vrlo specifičan i odgovoran posao obavljaju zaposleni u Službi za ugovorne odnose i upravljanje komercijalnim kupcima čije prostorije se nalaze u Nikšiću. Posao zahtijeva stalnu komunikaciju i saradnju sa kolegama iz ostalih sektora, kako bi se sprovele potrebne aktivnosti iz oblasti ugovorenih odnosa. Redovno se prate i uređuju odnosi sa ranjivim kupcima kao specifičnom kategorijom čiji status nije stalan već zavisi od procjene nadležnog Ministarstva i potvrđuje se na mjesečnom nivou. Sektor inače ima tijesnu saradnju sa koordinatorom za ugo-

Kolege iz Nikšića

govorne odnose, kolegicom Tamarom Radulović koja je do posljednje organizacije pripadala sektoru i bila šef Službe za ugovorne odnose. Ta saradnja se ogleda u sprovođenju potrebnih aktivnosti iz oblasti ugovorenih odnosa sa kupcima, definisanju obrazaca ugovora o snabdijevanju za različite grupe kupaca, pripremi ugovora za direktne kupce i praćenju potraživanja od istih. Veći dio ove službe se nalazi u Podgorici, a bavi se upravljanjem potraživanjima od budžetskih i velikih kupaca. Zaposleni u službi imaju komunikaciju sa ministarstvima, upravama, opštinama i javnim preduzećima u cilju naplate neizmerinih obaveza, pripremanju ponude za otplatu duga, posreduju u reklamacijama, dostavljaju specifikacije za plaćanje i ažuriraju potrebne podatke budžetskih kupaca u bazi. U ovoj službi se kreiraju i redovni mjesečni izvještaji o stanju potraživanja budžetskih kupaca, kako sintetički tako i analitički. Radović kaže da se takođe sprovode analize i aktivnosti u cilju naplate istih što govori o složenosti procesa ove vrste posla. Važna aktivnost je i redovna i vanredna usaglašavanja stanja potraživanja putem IOS-a. Na čelu službe je diplomirani ekonomista Ljubo Bulatović.

NOVA GRUPA KUPACA

Posljednjih godina se bave i sa novom grupom kupaca čija ekspanzija počinje sa realizacijom projekata EPCG za ugradnju solarnih fotonaponskih panela Solari 3000+ i Solari 500+. Kupci-proizvođači u principu su kupci koji posjeduju postro-

učaćem onih iz projekata Solari ali ima i samostalnih investitora. Redovni mjesečni obračun kupaca-proizvođača vrši se na osnovu utvrđene neto razlike preuzete i predate energije, po tarifama. Ukoliko je preuzeta energija veća onda se obračunava ta razlika i ona je osnovica za obračun ostalih stavki računa a ukoliko je veća predata energija u određenoj tarifi, tada se obračun vrši kao da u toj tarifi nije bilo potrošnje a razlika se prenosi kao deponovana energija u naredni obračunski period. Za ove kupce je karakteristično da imaju završni godišnji obračun koji se sprovodi 01. aprila za prethodnih 12 mjeseci. Tim obračunom se utvrđuje da li kupac na taj datum ima višak predate energije i ako ima ta količina se obračunava po važećim cijenama aktivne energije i isplaćuje kupcu-proizvođaču.

U Sektoru za prodaju rade predano, posao zahtjeva stalno praćenje, koordinaciju i usaglašenu komunikaciju sa ostalim sektorima. Mogućnost greške svedena je na minimum zbog sistematičnosti, preciznosti i posvećenosti radu zaposlenih u ovom Sektoru, zaključuje Radović.

Kolege iz Podgorice

U globalnoj energetici radi 67 miliona ljudi

Prema najnovijem izvještaju Međunarodne agencije za energetiku (IEA), ukupna zaposlenost u energetici porasla je za 3,8 odsto, premašivši 67 miliona radnih mjesta. Najveći rast zabilježen je u sektoru čiste energije, koji je dodao 1,5 miliona novih radnih mjesta. Solarna industrija prednjači sa preko pola miliona, zahvaljujući rekordnom broju novih instalacija 2023. godine. Iako je sektor vjetroenergije zabilježio određene gubitke radnih mjesta, ukupna zaposlenost u ovoj industriji nastavila je da raste, jer se povećava broj novih projekata u izgradnji. Sektor snabdijevanja naftom i gasom dodao je više od 600.000 radnih mjesta 2023. godine nakon perioda opreznog ponovnog zapošljavanja nakon pandemije. U proizvodnji električnih vozila i baterija, otvoreno je 410.000 novih radnih pozicija. **(energetskiportal.rs)**

Svijet dostigao dva teravata solarne energije

Rast instalacija solarne energije ubrzao se eksponencijalno u posljednjim godinama, a najavljene prognoze da će svijet ove godine dostići dva teravata ove energije, obistinile su se. Globalni solarni savjet (eng Global Solar Council), međunarodna organizacija koja okuplja industriju solarne energije širom svijeta, objavila je ovo značajno dostignuće. Solarnoj industriji trebalo je 68 godina da dostigne jedan teravat i to se dešavalo u periodu od 1954. do 2022. godine, dok je sledeći teravat postignut za samo dvije godine sa dostizanjem prekretnice od 2 TW. Sledeća prekretnica je 8 TW instaliranih solarnih kapaciteta, koje bi trebalo dostići do 2030. godine.

(energetskiportal.rs)

Intenzivniji razvoj industrije radioizotopa u Kini

Kina ima ambiciju da do 2026. godine transformiše svoju industriju primjene nuklearne tehnologije, što je za ekonomski sektor od velikog značaja, a sve u cilju da dostigne godišnji ekonomski učinak od 400 milijardi kineskih juana, što je približno 55,7 milijardi američkih dolara. U medicini, radioizotopi se koriste za dijagnostiku i terapije, u poljoprivredi, za unaprjeđenje genetike biljaka i sterilizaciju insekata bez upotrebe hemikalija, u industriji, za sterilizaciju opreme i konzervaciji hrane, kao i u sigurnosnim provjerama za detekciju skrivenih materijala. Povećanjem svoje sposobnosti da proizvodi ključne radioizotope, Kina teži da umanjí svoju zavisnost od inostranih dobavljača i osigura tehnološku nezavisnost. **(energetskiportal.rs)**

Pušten u rad rumunski dio dalekovoda ka Srbiji

Puštan je u rad dio visokonaponskog interkonektivnog dalekovoda od 400 kW koji povezuje Rešicu u Rumuniji, sa granicom Srbije. Dalekovod nije samo ključni energetski most između dvije zemlje, već je i vitalni dio Transbalkanskog koridora za prenos električne energije, koji direktno povezuje transformatorske stanice TS Pančevo 2 i TS Rešica, navodi se na sajtu Elektromreže Srbije. Rumunska strana dalekovoda ima 206 stubova i proteže se na dužini od 62 kilometra. Srpska dionica, dugačka 68 kilometara, sa 203 čelično-rešetkasta stuba, inicijalno je puštena u rad kao dvosistemska dalekovod.

(energetskiportal.rs)

Hrvatska: EBRD podržala najveću solarnu elektranu

Za izgradnju i budući rad solarne elektrane „Korlat“ u Hrvatskoj, Evropska banka za obnovu i razvoj odobrila je kredit u vrijednosti do 31,6 miliona eura Hrvatskoj elektroprivredi d.d. (HEP). Planirana solarna elektrana, instalisane snage koja može dostići do 99 MW, značajno će doprinijeti strategiji dekarbonizacije HEP-a, s obzirom na očekivano smanjenje emisije ugljen-dioksida za približno 28.899 tona godišnje. Ovaj projekat će predstavljati najveću solarnu elektranu u portfoliju obnovljivih izvora HEP-a, a Banka je, do sad, usmjerila više od 4,7 milijardi eura Hrvatskoj, kroz ukupno 252 projekta.

(energetskiportal.rs)

Stara vjetroturbina pretvorena u kuću

Energetska kompanija Vattenfall i dizajnerski studio Superuse, pretvorili su kućište vjetroturbine u kuću od 36 kvadrata. Kućica duga deset, široka četiri i visoka tri metra, ispunjava građevinske propise i stoga je potpuno upotrebljiva za stanovanje ili za korišćenje tokom odmora. Opremljena je ekološki proizvedenim namještajem, uključujući sto od materijala dobijenog reciklažom lopatica vjetroturbine. Kuća ima toplotnu pumpu, solarne panele i solarne kolektore – grijače vode. Bar deset hiljada kućišta ove generacije vjetrenjača, dostupno je širom svijeta.

(balkangreenenergy.com)

SINIŠA BAKOČ

SPECIJALISTA ZA GEOLOŠKE POSLOVE U HE PERUĆICA

Planinarenje - najljepši doživljaj stvarnosti

Nastojim da budem posvećen svemu što radim u životu, da iz svakog izazova u profesiji i u životu naučim nešto novo. Bitno je, posebno u današnjem vremenu zadržati neke vrline koje će učiniti da u porodici, na poslu i u društvu budete prepoznati kao dobra osoba, kaže za list Bakoč

Marija Vukotić

Siniša Bakoč, zaposlen na mjestu Specijalista za geološke poslove u HE Perućica, imao je sreću kako kaže da kada je počinjao svoju profesionalnu karijeru bude uključen u veliki projekat sanacije injekcionih zavjesa na akumulacijama Slano i Krupac gdje je investitor bila tada EPCG, gdje je radeći sa starijim kolegama stekao dragocjena iskustva koja i danas primjenjuje u poslu. U Elektroprivredi nije dugo, ali ranije profesionalne reference pomogle su mu da se jako brzo snađe u energetskom sektoru. Ima mnogo hobija, ljubitelj je sportova, dobrih knjiga, ali prava istinska ljubav je ona prema planinarenju. Prvi put u

ovu avanturu krenuo je prije dvadesetak godina kada se spontano priključio grupi koja je išla na uspon na planinu Vojnik. Ljubav prema planini se rodila odmah, odnosno sa prvim pogledom sa vrha. Zadnjih desetak godina se aktivno bavi planinarenjem koje je vremenom postao njegov način života, kaže za list Bakoč. Planina je najljepši doživljaj stvarnosti. Teško je objasniti koje zadovoljstvo i sreću čovjek osjeti kada se ispenje na neki vrh ponosno priča Bakoč.

Iako ne vodi strogu evidenciju o broju planinarskih tura, njih obično bude oko tridesetak godišnje, otkriva Siniša. Neke od njih organizuju planinarski klubovi prvenstveno PK „Komovi“ čiji je član ali i ostali klubovi u Crnoj Gori, dok dobar

dio organizuje sam sa svojim društvom. Zadnje dvije godine obilazi masive Bioč, Maglič i Volujak gdje postoji mnogo interesantnih vrhova za penjanje, a posebna tura koja mu je ostala u sjećanju je tura iz 2019-e godine kada je bio na najvišem vrhu Balkana, vrh Musala na planini Rili u Bugarskoj, visine 2925m.

Planinarenje predstavlja pomjeranje granica – onih koje prelazimo koracima, ali i onih ličnih, naših. Planinarenje pomaže čovjeku da upozna sebe, svoju snagu i hrabrost, pa Bakoč kaže čovjek često nije svjestan svojih mogućnosti.

Mi planinari volimo da kažemo da se vrhovi ne osvajaju već penju i to samo kad vam planina to dozvoli, a mi kroz to sagledavamo i sopstvene potencijale.

Bakoč ističe da kada ga ljudi pitaju koje planine su mu u Crnoj Gori najprivlačnije obično kaže da su sve lijepe na svoj način, ali da se u Crnoj Gori ističu tri koje su posebno inspirativne- Durmitor, Prokletije i Komovi, jer pružaju nevjerovatne mogućnosti kako za planinarenje tako i za alpinizam, ne samo u ljetnjim već i u zimskim uslovima, smatra Bakoč.

Stranci koje često sretam su oduševljeni našim planinama. Rijetko gdje na malom prostoru postoji takvo bogastvo kao u Crnoj Gori kaže Bakoč.

Kolega je nekoliko godina unazad i član PK „Komovi“ iz Podgorice, a od prije tri godine povremeno i vodi ture za klub. PK „Komovi“ je osnovan još 1978-e godine i jedan su od najstarijih planinarskih klubova u Crnoj Gori, čiji su članovi popeli neke od najznačajnijih vrhova u Evropi i svijetu, priča Bakoč.

Ture se organizuju svakog vikenda osim u slučaju loših vremenskih uslova, a desilo mu se samo jednom u životu da odustane, upravo zbog lošeg vremena. U toku godine se obiđe dosta planina po Crnoj Gori tako da za svakoga se pronade nešto interesantno, kaže Siniša. Jednom ili dvaput godišnje se organizuje i inostrana ekspedicija na neke od planina u Evropi. Bakoč kaže da posao planinarskog vodiča nije ni malo jednostavan. Velika je odgovornost, a prvenstveno je najbitnije voditi računa o bezbjednosti svih učesnika neke akcije. Potrebno je u tom poslu biti i dobar psiholog, pa pro-

Planina se uči voljeti

Ljubav prema prirodi i očuvanju životne sredine potrebno je razvijati od malih nogu mišljenja je Bakoč. Ključna riječ je edukacija. Nažalost mi u Crnoj Gori još uvijek nemamo potpuno razvijenu svijest koliko je očuvanje prirode bitno i da mi tu prirodu čuvamo i ostavljamo budućim generacijama. Djecu prvenstveno treba učiti da što duže borave u prirodi. To u početku treba da krene iz porodice a kasnije i da se priključe nekoj planinarskoj akciji prilagođenoj njihovom uzrastu i kondiciji, jer planina daje mogućnost da bolje upoznaš sebe.

cjeniti nečiju spemnost, strahove ali i smjelost, kaže Bakoč.

Kroz planinarenje sam poslednjih deset godina upoznao mnogo ljudi od kojih su mi neki postali dobri prijatelji na čemu sam izuzetno zahvalan. Kao rijetko gdje, na planini vlada ta zdrava i pozitivna atmosfera i druženje, koje se nerijetko nastavlja i posle tura. Često nakon uspješne ture se našalimo kako nas bar sedam narednih dana ništa ne može iznervirati.

Bakoč ima brojne planove, pa kaže da je neka ideja da u budućnosti popne barem jedan vrh visine preko 4000m, za šta je ipak potrebna ozbiljna obuka jer su to usponi koji se izvode uglavnom u zimskim uslovima i uz neophodnu alpinističku opremu ali i zahtjevaju posebnu pripremu.

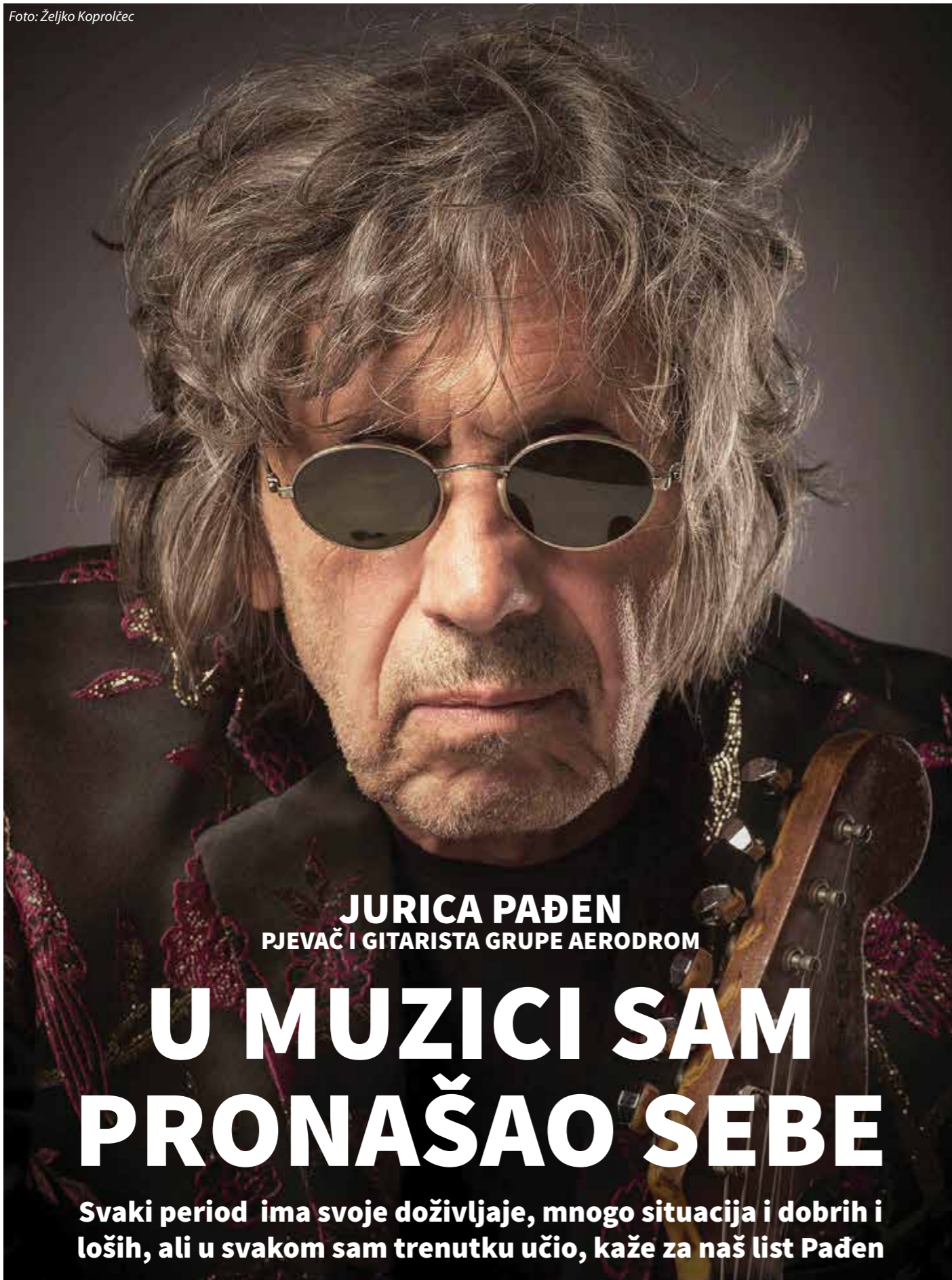
Siniša Bakoč voli i druge sportove, otkriva da je prije dva mjeseca s u Banja Luci istrčao i svoj prvi polumaraton. Voli i da čita knjige, a omiljeni autor mu je Meša Selimović.

Ističe da je saradnja sa kolegama prvenstveno iz svoje službe izvanredna.

Kada imate podršku onih sa kojima direktno saradujete mnogo je lakše raditi. Kako sam relativno kratko u kompaniji uvijek su potrebne neke informacije, a tu su kolege zaista otvorene i pomažu savjetima. Izgradili smo brzo dobru saradnju i zdravu radnu atmosferu koja doprinosi dobrom radu i to funkcioniše zaista dobro. Raditi kao inženjer u sklopu sistema HE „Perućica“ je veliki izazov ali istovremeno i veliko zadovoljstvo. Sam sistem je izuzetno složen, a oblast geologije posebno u domenu cirkulacije podzemnih voda i prihranjivanja površinskih vodotoka i vododrživosti akumulacija je od velikog značaja za kvalitetno funkcionisanje sistema. Dodaje i to da u u njegovom Sektoru ima kolega sa kojima dijeli slična interesovanja, navodeći Sašu Banović kao sjajnog planinara duži niz godina, pa u trenucima slobodnog vremena razmijene iskustva.

Foto: Željko Koprolčec

JURICA PAĐEN
PJEVAČ I GITARISTA GRUPE AERODROM

U MUZICI SAM PRONAŠAO SEBE

Svaki period ima svoje doživljaje, mnogo situacija i dobrih i loših, ali u svakom sam trenutku učio, kaže za naš list Pađen

Marija Vukotić

Zagrebačka rok grupa "Aerodrom" više od 45 godina publici na prostoru nekadašnje Jugoslavije poklanja brojne hitove poput "Obična ljubavna pjesma", "Što si u kavu stavila", "Digni me visoko" i mnoge druge. A sve te godine, vođa benda, prepoznatljivo lice "Aerodroma" bio je i ostao Jurica Pađen, jedan od najcjenjenijih rok umjetnika sa ovih prostora. Za naš list rado je odgovorio na pitanja, pa je i tokom razgovora rekao novinari su važni ako želimo da se čuje dobra priča. Pađen kaže da je važno biti svoj, a ako nije tako- sebe izgubiš i više ništa ne vrijedi...

Koja je tajna vašeg uspjeha nakon ovoliko godina?

To što su različite generacije na našim koncertima je dokaz da ono što je dobro uvijek živi. Prenosi se s koljena na koljeno – stariji brat pušta mlađoj sestri, ona preko njega to zavoli i tako se taj krug koncentrično širi.

Osamdesetih je u prvom planu bila muzika koja je iskonski i autentično izlazila iz autora, bez kalkulacija, trikova samo čista emocija. Vrijeme je pokazalo da je to nešto što je bilo vrijedno, jer je ostalo i dan-danas, tu tajne nema, prosto je tako.

Svakako, tu je bitan i motiv, uz naravno moju potrebu za radom na novim pjesmama.

Ukratko, ja naprosto volim to što radim i uživam u sviranju. Tu sam uspio pronaći sebe.

Koliko je važno biti svoj i živjeti svoj san?

Mislim da je to najvažnije, jer što ti vrijedi sve, ako izgubiš ili ne nađeš sebe.

Jednom prilikom ste izjavili da su Vas "Bitlsi" motivisali da se bavite muzikom i rokenrolom.

Šta je to što Vas je opčinilo?

Kod „Bitlsa“ sam prvo osjetio veliku emociju i obilje pozitivne energije, da bi kasnije, kada sam postao muzičar, otkrio još puno drugih dimenzija. Za mene su „Bitlsi“ oličenje dobrog ukusa, inteligentnih tekstova, božanskih melodija, fantastičnih aranžmana, duhovitih trenutaka i vrhunske produkcije. Uz sve to, „Bitlsi“ su sigurno najinovativniji bend svih vremena. Inače mislim da je najbolja muzika stvarana iz perioda od 60ih do 80ih godina prošlog vijeka.

Koja je razlika između stvaranja muzike sad i nekad? Jeste li nostalgični?

Vidim da je prisutan kvantitet koji ne podržava kvalitet. Nekad se muzika sanjala, a sad se uglavnom proizvodi-od kad je industrija preuzela igru, izgubila se duša u muzici.

U kom pravcu onda idemo?

Pa nekad se stvarno dobro sviralo, ali danas su tehnički i produkcijski uslovi puno napredovali, tako da bi bilo po mom mišljenju zanimljivo staviti nekadašnju svirku u savremene tehnološke standarde-ali. Nekad smo sve to kompenzovali energijom i emocijama-meni se lično ovo drugo sviđa.

Fali li period kada ste radili sa grupom Azra, Džonijem Štulić, koje bi ste zajedničke momente izdvojili?

Svaki period je imao svoje doživljaje, bilo je svakakvih situa-

cija i dobrih i loših, ali u svakom sam trenutku učio. Bilo je ludih doživljaja, super anegdota, a ostalo je i nešto dobre muzike. Duboko sam zahvalan što sam imao takve prilike. Sa Džonijem je saradnja bila kao let avionom kojeg svako malo protresu snažne turbulencije tako da nikad nijesi bio siguran da li ćeš završiti tamo gdje si naumio. Ali je u svakom slučaju, bilo to jedno neprocjenjivo iskustvo i nezaboravni doživljaj.

Šta bi ste izdvojili iz vremena sviranja sa Parnim valjkom?

Teško je nešto izdvojiti ali ono što je bilo neuporedivo je da smo godišnje imali i do 150 koncerata, što je danas izvođačima nedostižno, i pritom smo vrhunski ispekli zanat. "Parni valjak" je zapravo nastao iz grupe '220' u kojoj smo gitare svirali Husein Hasanefendić Hus i ja. Tada smo još bili tinejdžeri, ali smo se iskreno željeli baviti profesionalno muzikom i u tu svrhu smo našli pjevača kojeg danas svi znaju. Akija pamtim kao jednog dobrog momka i vrhunskog pjevača.

Opstaje li rok ili se polako gubi?

Primjećujem, da u novoj muzici rok opstaje kod starijih izvođača, ali srećom, i mlada publika ga voli, tako da se po atmosferi na koncertima ni jedna muzika ne može mjeriti sa energijom i ritmom koje donose rok koncerti.

Omiljena pjesma?

Ih, imam puno omiljenih-ne znam koju bih izdvojio..

Je li u pripremi album?

Grupa Aerodrom je upravo u fazi snimanja novog albuma, neki singlovi su već izašli, pritom smo i koncertno prilično aktivni, a na Spotifyu imamo preko 200 000 pratitelja mjesečno, što je fantastična brojka, a to govori da publika voli naš opus, što nas itekako motiviše da damo sve od sebe.

Da se ne bavite muzikom u kojoj profesiji bi ste se najbolje snašli?

Pošto volim more, možda bih mogao biti ribar ili skiper...

PETAR BALABAN
JUNIORSKI ŠAMPION SVIJETA U KLASIČNOJ HARMONICI

HARMONIKA PRATILAC ODRASTANJA I MUZIČKOG SAZRIJEVANJA

Za Petra Balabana aplauz na sceni je uobičajena pojava koja izaziva čiste i ponosne emocije u duši mladog harmonikaša. Šarm podijuma i zavodljivost izvođaštva stalno ga kupuje, pa ta priča o muzici gotovo kao da iznova počinje i traje, pa tako u krug, kaže za naš korporativni časopis talentovani učenik

Marija Vukotić

Petar Balaban, učenik četvrtog razreda Umjetničke škole za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica, iz klase prof. Miroslava Ilića, osvojio je najprestižnije svjetsko takmičenje harmonikaša – COUPE MONDIALE.

Na ovom takmičenju, održanom u Castelfidardu, Italija, Petar je pobijedio u dvoetaпноj kategoriji Junior Coupe Mondiale, svirajući izrazito zahtjevan polučasovni program. Sa prosjekom od 24,19 bodova od mogućih 25, postigao je najbolji rezultat u juniorskoj kategoriji u posljednjih nekoliko godina. Ovaj istorijski trenutak predstavlja veliki iskorak za crnogorsku muzičku scenu i otvara vrata budućim generacijama mladih muzičara, a mi smo imali priliku da razgovaramo sa mladim harmonikašem.

Kako je biti prvi na svijetu?

Biti prvi u nečemu je lijep, ali istovremeno i veoma zahtjevan i odgovoran položaj. Svakako da su u pitanju godine rada i pripreme, ali i muzičkog sazrijevanja koje prirodno dolazi iz konstantne posvećenosti učenju, kada je muzika u pitanju. Utisci sa ovako velikih i važnih takmičenja, kakav je Coup Mondiale, su uvijek posebni. To su lijepi prilike da se prošire vidici u pogledu kulture i umjetnosti uopšte, nauči mnogo toga novog o

muzici i konkretno harmonici kao instrumentu, a takođe i mjesta gdje se rađaju nova prijateljstva i sreću najbolji muzički pedagozi današnjice.

Zašto baš harmonika?

Rekao bih da je za moju odluku da sviram harmoniku presudna bila ljubav moje prve nastavnice harmonike, Tijane Ilić, prema ovom instrumentu, i njena ogromna želja da ga, nama djeci, na jednoj prezentaciji instrumenata u školi, predstavi na najbolji mogući način i zainteresuje nas da izaberemo baš harmoniku kao instrument koji ćemo svirati u muzičkoj školi. Od tog prvog dana i pr-

vog susreta sa instrumentom je zapravo počeo moj put ka uspjehu. Sa mojim sadašnjim profesorom, Miroslavom Ilićem, u srednjoj školi zakoračio sam u jedan još zahtjevniji nivo takmičenja i postigao veoma značajne rezultate na najvećim svjetskim takmičenjima u klasičnoj harmonici.

Da li je u Crnoj Gori prevaziđena predrasuda da je riječ (samo) o tradicionalnom instrumentu?

Smatram da je škola klasične harmonike u Crnoj Gori na veoma zavidnom nivou i u konstantnom usponu, te na taj

Svoj talenat poklanja svijetu umjetnosti

Radost traganja za muzičkim talentima uvijek je uzvišena, a doživljaj uspjeha svog učenika ima posebnu draž, kaže prof. Miroslav Ilić mentor.

-Svaki put kad čujem zvuke Petrove harmonike osjetim posebnost, pomjeranje granica, a kako kaže umjetnost je uvijek na dobitku sa njegovim stvaralaštvom. Raditi sa Petrom je prava privilegija, njegovo izvođenje nadmašuje očekivanja jednog srednjoškolca ističe ponosno prof. Ilić.

-Njegova virtuoznost, muzička zrelost izdvajaju ga kao izuzetnu ličnost na muzičkoj sceni. Petar nije samo talentovan muzičar, već umjetnik sa vizijom čiji će put nesumnjivo biti ispunjen značajnim ostvarenjima, kaže profesor za svog učenika. Elektroprivreda kao društveno odgovorna kompanija i ovoga puta podržavala je talentovane učenike, pa je Ilić ovom prilikom izrazio veliku zahvalnost ističući važnost prepoznavanja značaja umjetnosti od strane ovakve kompanije. Ilić dodaje i to da je svaka donacija za umjetnost vrijedna, kako bi mladi umjetnici mogli lakše da ostvare svoj muzički potencijal.

Da, tada sam osjetio posebne emocije, koje se ne mogu opisati riječima..

Šta ste sve morali da žrtvujete tokom odrastanja kako biste svirali harmoniku?

Ne bih rekao da sam puno toga propustio. Svakako je tu bilo mnogo više sviranja od slobodnog vremena, ali kad se nešto voli, onda se to ne doživljava kao odricanje. Bude dana kada fali odmora, međutim to se nadoknadi u nekom narednom periodu kada se školske i takmičarske obaveze malo smanje.

Je li to zapravo uticalo na Vašu ličnost, karakter?

Da. Naučilo me je strpljenju, upornosti, posvećenosti, organizovanosti, zdravom takmičarskom duhu, posebno u onom dijelu kada treba prevazići svoja ograničenja i na neki način pobijediti sebe. Sigurno je da kada ste uporniji, posvećeniji, spremniji na izazove, to utiče i na otvaranje mogućnosti za napredak u karijeri.

Da li imate neki uzor?

Da, postoje vrsni muzičari. Ali pravih uzora ima dosta i oko nas, za mene se oni ogledaju u dobrom, skromnom i poštenom čovjeku.

Planovi?

Očekuje me Svjetski trofej harmonike u jednom malom gradu Montaržisu, pored Pariza. To je, kao i Coup Mondiale, jedno veoma prestižno harmonikaško takmičenje. Pripreme su u toku i nadamo se dobrim rezultatima. Tu su i solistički koncerti, novi program, priprema za maturski i prijemni ispit. Jako puno posla i nadam se da ću se dobro organizovati da sve to postignem i budem zadovoljan učinkom.

Koja je vaša poruka za mlade muzičare, koji tek krče svoj put i na početku su školovanja?

Tokom dosadašnjeg školovanja prošao sam jako puno majstorskih radionica kod vrsnih svjetskih muzičkih pedagoga. Svi su se slagali u jednom - slušaj svog profesora. Pa neka to bude i moj savjet.

Gdje vidite sebe?

Za sada planiram da nastavim školovanje i usavršavanje u muzičkom pogledu. Čeka me upis na akademiju i još mnogo učenja o harmonici i muzici uopšte.

način daje ogroman doprinos sagledavanju širokih mogućnosti ovog instrumenta. Tačno je da se na harmonici svira tradicionalna muzika, međutim, ono gdje širi auditorijum našeg naroda najčešće može čuti harmoniku nije tradicionalna muzika, već folk i novokomponovani turbo folk, pa je to često razlog što je kod nas ovaj instrument nepravedno bivao sagledavan kroz uske granice i skromne partiture, a ne kroz ono što harmonika zapravo jeste.

Ona je instrument bogatog zvuka na kojem se mogu svirati veoma složene orkestarske kompozicije klasične muzike. Harmonika sa sobom nosi epitet - orkestar u malom.

Zašto?

Zbog mogućnosti koje nudi, razne boje tona, mnoštvo tehnika sviranja.

Sjećate li se osjećaja kada ste prvi put zasvirali?

Ostrvo mojih snova (IV dio)

Odavno sam maštao o odlasku na Siciliju, nekako me je uvijek razbijalo pitanje postavljeno sebi, što ako se desi erupcija Etne?

Put sam odlagao dok nijesam prelomio u sebi i kazao neka bude što biti mora. I gle čuda, dan nakon naše šetnje kraterima Etne, Etna je počela sa erupcijama, u početku blagim, da bi nakon našeg odlaska postale žestoke.

Pet dana na Siciliji su dani koje ću pamtiti, po starinama koje su na svakom koraku, po predusretljivim, ljubaznim ljudima, konobarima koji su me nakon drugog sjedenja u njihovim kafiterijama, restoranima oslovljavali »Caro amico«

Tekst i fotografije: Andrija Kasom

Catania je bila naša luka svih pet dana, Hotel Umberto House naš dom; posjetili smo selo Savoka koje je popularnost steklo po filmu »Kum«; šetali ulicom Taormina sa čuvenim grčkim anfiteatrom; penjali se kraterima Etne na visini od 2000 mnm; prolazio uskim ulicama Sirakuze koje su me dovele do tvrđave Maniace Castle najjužnije tačke Italije; posjetu završili šetnjom malim gradićem Noto koje

je uvršteno u sto najljepših mjesta na svijetu, pod zaštitom UNESCO; Palermo sam preskočio, ponovo želim da se vratim Siciliji.

Izlet za Palermo, i pored toga što me je agencija »Galileo« častila isti, nijesam ostvario, u meni je bio nedostatak volje da u autobusu provedem šest sati koliko je bilo potrebno za oba pravca. Dan sam ponovo posvetio Katanji i sa nestrpljenjem čekao sljedeći, kada je po programu bila predviđena posjeta Sirakuzi i malom gradiću Noto.

SIRAKUZA - MOJ BISER SICILIJE

Napuštajući hotel, u večernjim satima nas je čekao povratak, pred nama je bio dan novih otkrića, noih viđenja čudesne Sicilije. Uputili smo se ka Sirakuzi, od Katanje je udaljena 67 kilometara. Put, udobnim autobusom, odličnim cestama, brzo se pređe.

Sirakuza se nalazi na istočnoj obali Sicilije, izlazi na Jonsko more, a nastala je na ostacima antičke grčke naseobine, od 734 godine prije nove ere.

Parkirajući autobus na tlu Sicilije, starim mostom, uputili smo se ka ostrvu Ortygia na kojem je izgrađena Sirakuza. Prelaskom mosta ulazi se u jedan poseban svijet u antičko doba Mediterana i Evrope. Ne čudi što je bila centar grčke, vizantijske i jevrejske civilizacije. Dokazi prisutstva ove tri civilizacije i danas postoje.

U ovom gradu kao da je vrijeme stalo, prošlost i sadašnjost se stapaju u jedno. Kada smo prošli turističku turu sa vodičem, krenulo je samostalno lutanje uskim uličicama, u kojima se vide balkoni puni cvijeća, roba koja se suši poslije pranja, osjetit ćete razne mirise hrane iz kuća, da bi prošli mali trotočkaši morat ćete se sklanjati u stranu... Sve je tako povezano, da ovoj ljepoti, za mene nema ravne. Ja ne bih bio ja da nijesam posjetio i pijacu. Ona je žila kucavica svakog mjesta, vjerujem da se mnogi neće složiti sa mojom tvrdnjom, ali pravi život

mjesta se osjeti baš na njima. Bogastvo ukusa, mirisa, boja, buke, vike jednostavno je doživljaj koji čovjek mora doživjeti. Na pijaci sam probao njihov, na daleko poznati, sendvič. Sendvič pripremaju sa najboljim domaćim i svježim namirnicama kroz jedan poseban ritual. Iako sam gurman, i to veliki, ovaj sendvič mi je bio dovoljan sve do dolaska na aerodrom.

Sirakuza je biser Sicilije u kojoj toliko toga treba vidjeti, četiri-pet sati je nedovoljno. Volio bih da je ona tih dana bila naša luka umjesto Katanije. Ko voli starine kao ja, zaista ima u čemu uživati, tu je grandiozna katedrala, arheološki park Neapolis, Apolonov hram, fontana Arteuza, grčko pozorište, rimske Latomije, poznata pećina »Dionizijevo uvo«, katakombe San Giovanni koje su po veličini druge u Italiji, odmah poslije onih u Rimu, sagrađene između IV i VI vijeka prije nove ere, tvrđava Maniace Castle najjužnija tačka Italije...

Kako se primicalo vrijeme odlaska, u meni su se miješali osjećaji i tuge i sreće, tuge što mi je bilo malo vremena za Sirakuzu, a sreće što sam bar malo koracao ovim čudnim gradom. Kroz glavu su mi proleće Ciceronove riječi: »Često ste mogli da čujete da je Sirakuza najveći grčki grad i da je najljepši od svih. Gospodo sudije, istina je to što kažu«.

NOTO - PRIJESTONICA SICILIJANSKOG BAROKA

Od Sirakuze do malog gradića Noto je 37 kilometara. Vožnja u rashlađenom autobusu je prijala, ali dolaskom do Notoa i izlaskom iz autobusa imao sam utisak da me je neko ubacio u vreli kotao. Nevjerovatne su bile vrućine koje su vladale tih prvih junskih dana na Siciliji.

Noto je izgrađen poslije zemljotresa iz 1693.godine, po uzoru na originalan grad pod nazivom Noto Antika koji se nalazio desetak kilometara dalje u brdima planine Alverija.

Prolaskom Kraljevskim gradskim vratima, grabeci hladovinu, krenuli smo glavnom ulicom Vittorio Emanuele koja se prostire od zapada ka istoku sa tri trga, svaki sa veličanstvenim crkvama. Da nije bilo vrelina dana, šetnja bi predstavljala pravo zadovoljstvo, ne bih težio da neđe što prije sjednem i rashladim se odličnim sladoledom. Sladoled u svakom mjestu Sicilije je bez premca, nema mu mane. Poslije brzog i kratkog rashlađivanja mo-

rao sam nastaviti, vrijeme je neumitno teklo. Određeno vrijeme boravka u Noto je bilo nedovoljno, grad je trebalo brzo prešpartati, i ugrabiti uživati u ljepotama građevina koje se nalaze u glavnoj ulici. Za sporedne nije bilo vremena.

Nevjerovatne su građevine, svaka je priča za sebe. Sve su izgrađene od mekog kompaktnog krečnjaka koji upija zlatne sunčeve zrake i pretvara ih u svjetlacavi bljjesak boje meda i sicilijanskog čilibara, stvarajući nestvarnu sliku dok prolazite pored njih. Bezbroy crkava, sve ih je nemoguće izbrojati. Impresivna crkva svetog Franje Asiškog, jednog od najpoštovanijih katoličkih svetaca, manastir svetog Santisma Salvatora za gradskom kupolom, inspirativna Gradska

vijećnica nekada palata Plemstva, katedrala svetog Nikole, crkva Svete majke... Bezbroy palata među kojima se izdvajaju Palata Biskupije, Palata Landolina, Palata Viladorata... Tu je i zgradu Opere i velelepno zdanje pozorišta Vittorio Emanuele.

Dok se šeta ovom glavnom ulicom ima se osjećaj da je čovjek u nekom drugom svijetu, sve liči na grad koji je zaspao dubokim snom koji je trajao neobično dugo. Ljudi, kao i svuđe na Siciliji ljubazni, nasmijani, zrače nekom posebnom energijom.

Kažu da su zalasci Sunca ovde nesvakidašnji doživljaj. Ovog puta se nijesam mogao uvjeriti u to, čekao nas je put ka aerodromu. Sicilija je biser kojem se treba vratiti.

Ako su svi generali pametni poslije bitke, mi uvijek živimo u predratnim vremenima.

Bolesti koje sporo napreduju omogućavaju hitnoj da stigne na vrijeme.

Bonaparta se povukao iz Moskve. Nije umislio da je Napoleon. Da mi nije institucija, ne bih znao gdje ću s ovolikim povjerenjem.

Dan pogubljenja je bio sumoran. Padala je kiša.

Gasne komore su bile male i skućene, usljed čega su osuđeni na njih osjećali izvjesnu tjeskobu.

Himna nas autentično predstavlja. Recimo, dio o poštenju pokazuje punu raskoš našeg smisla za humor.

Ima manijaka i bez mantila. To su manijaci u civilu.

Izlaznost na izborima, u tome su saglasni skoro svi analitičari, zavisi od broja birača koji na njih izađu.

Kad nemaš ni grama mozga, mnogo rasterećenije razmišljaš.

Lako je pčelinjem društvu da bude savršeno kad nije ljudsko.

Moje pleme snom mrtvijem spava. Nije naručilo buđenje.

Mrava u životu nisam zgazio. Gadljiv sam na insekte.

Naši političari ne surfuju. Fali im daska.

Naši stari su mudro govorili kad god bi se sjetili šta su htjeli da kažu.

Okupator ovdje nikada nije nogom kročio. Nosili smo ga na ramenima.

On je prinuđen da glumi ludilo jer se ni u jednoj ulozi ne bi bolje snašao.

Partije građanima uoči izbora dijele upaljače jer se zna da će oni poslije da popuše.

Pi-ar treba da ima dobro pamćenje.

Počeli smo sa gradnjom trijumfalne kapije. Zasad imamo prazninu.

U njegovim obraćanjima je svaka rečenica takva da od nje nema bolje.

Ustav zahtijeva dopune. Nema ga koliko ga poštujem.

Za novinare treba angažovati pesimiste. Oni uvijek prvi imaju informacije.

Zbog opasnosti od uticaja na istragu, ona nije ni pokrenuta.

Bojan Rajević

"Svaki trenutak je novi početak."
TS Eliot

"Štogod da jesi, budi dobar."
Abraham Lincoln

"Pretvori svoje rane u mudrosti."
Oprah Winfrey

"Sedam puta padni, osam ustani."
Japanska poslovice

"Šta mislimo to postanemo."
Buddha

"Biti sretan nikada ne izlazi iz mode."
Lilly Pulitzer

"Uspjeh je putovanje, a ne cilj."
Ben Sweetland

"Pokušaj biti duga u nečijem oblaku."
Maja Angelou

"Smisao života je dati životu smisao."
Ken Hudgins

"Nikada ne dopustite da vaše emocije nadvladaju vašu inteligenciju."
Drake

"Sumnja ubija više snova nego neuspjeh."
Suzy Kassem

"Teška vremena nikad ne traju, ali teški ljudi prežive."
Robert H. Schuller

"Želja da budeš neko drugi je gubljenje onoga što jesi."
Kurt Cobain

"Pravi smisao života je saditi drveće pod čijom sjenom ne očekujete da ćete sjesti."
Nelson Henderson

"Kako ja vidim, ako želiš dugu, moraš podnijeti kišu."
Dolly Parton

tanja.nikcevic@epcg.com

**NAGRADE
105. KOLA:**

x1

**XIAOMI SMART
SMARTWATCH**

x5

MOYE AURRAS SLUŠALICE

x5

**FISHER ELEKTRIČNA
GRIJALICA**

DEFENDER LITE TORBA

**„BUDI U TOKU
– BUDI U IGRI“**

**105. KOLO
NAGRADNE IGRE**

x5

x5

**105. KOLO
NAGRADNE IGRE**

**„BUDI U TOKU
– BUDI U IGRI“**

**105. KOLO
NAGRADNE IGRE**

**„BUDI U TOKU
– BUDI U IGRI“**

„BUDI U TOKU – BUDI U IGRI“

PRAVILA:

Pravo učešća u nagradnoj igri imaju samo zaposleni u EPCG koji tačno odgovore na pitanje i pošalju kupon sa odgovorom i ličnim podacima. Svaki zaposleni može poslati samo jedan kupon. Svi koji pošalju dva ili više kupona, kao i oni koji pogrešno odgovore na pitanje, biće diskvalifikovani. Nagradnu igru priređuje Sektor za korporativne komunikacije, te zaposleni u njemu ne mogu učestvovati.

Kupone je potrebno poslati najkasnije petnaest dana od datuma izlaska lista na adresu EPCG, Sektor za korporativne komunikacije, Vuka Karadžića 2, Nikšić, sa naznakom „za nagradnu igru“, ili ubaciti u za to predviđene kutije.

Imena dobitnika će biti objavljena u listu Elektroprivreda. Dobitnici nagrade mogu preuzeti u kancelariji Aneks broj 4 (prva kancelarija do Aneks sale) u zgradi Direkcije društva. Kontakt telefon: 040-204-223.

KOMISIJA ZA IZVLAČENJE:

Milica Abramović (Sektor za korporativne komunikacije)

Miodrag Vuković (Sektor za korporativne komunikacije)

Име и презиме: _____

Пословна јединица: _____

Број телефона: _____

е-маил: _____

Одговор: _____

Име и презиме: _____

Пословна јединица: _____

Број телефона: _____

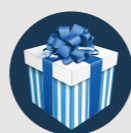
е-маил: _____

Одговор: _____

NAGRADNO
PITANJE

KOJI JE ROK ZA ZAVRŠETAK RADOVA NA VE „GVOZD“?

DOBITNICI
104. KOLA

Xiaomi REDMI A3 SmartPhone telefon

Zdravko Knežević - HE Piva

Xiaomi Smart Smartwatch

Vida Raičević – Direkcija
Danilo Radojičić – Direkcija
Predrag Krivokapić
OJ Snabdijevanje Nikšić
Snežana Džaković – TE Pljevlja
Izudin Munjić
OJ Snabdijevanje Rožaje

Moye Aurras Slusalice

Marko Vojičić – HE Perućica
Milutin Milić – DC Snabdijevanje
Aleksa Jovanović – HE Perućica
Dejan Vaneš – TE Pljevlja
Stevan Raičević – HE Perućica

FISHER Električna grijalica

Dragomir Trebješanin - HE Perućica
Aleksandar Tošić – Direkcija Pljevlja
Amer Banbur – TE Pljevlja
Veselin Gardašević – Direkcija
Žana Radulović
Direkcija za ljudske resurse

DEFENDER Lite torba

Ivana Drašković – FC Snabdijevanje
Novak Dendić – FC Proizvodnja
Lidija Tomanović
OJ Snabdijevanje Nikšić
Bojan Ćorić – HE Piva
Blagoje Jakanović – HE Piva

Roman magičnog realizma

„Pedro Paramo“ Huana Rulfa

Slavni meksički pisac Huan Rulfo, autor samo jednog romana „Pedro Paramo“ i jedne zbirke priča „Dolina u plamenu“, smatra se fenomenom hispanoameričke književnosti. Kritičari navode da je rijedak slučaj u istoriji književnosti da je jedan autor napisao tako malo, a da je svojim djelom u toj mjeri obilježio latinoameričku i svjetsku literarnu produkciju. Osnovna preokupacija njegovih djela je težak život u ruralnoj sredini zapadnog Meksika, tragična sudbina, siromaštvo i i beznađe njegovih žitelja, kao i posljedice neuspjeha revolucije koja je imala za cilj agrarnu reformu.

U romanu „Pedro Paramo“ autor pribjegava atmosferi mita i legende, tajanstvenoj stvarnosti, miješa prošlost i sadašnjost, čime se afirmiše kao jedan od prvih pisaca magičnog realizma. Ispunjavajući posljednju želju svoje majke, Rulfov junak, protagonist romana, dolazi u izmišljeni meksički grad Komalu kako bi pronašao oca Pedra Parama. Komala je opisana kao napušteno mjesto u kome nema živih, svijet sivila i mraka, svijet koji se pretvara u metaforu suočavanja sa izvnutom stvarnošću. Razočaran mjestom u kome je njegov otac mrtav, a žive samo duše umrlih, junak pokušava da se vrati kući. Međutim, postaje zarobljenik Komale koji će biti nepovratno vezan za nju. Ovozemaljski svijet se pretvario u neki drugi, pa junak djela tumara među utvarama i bićima koje dolaze iz tog drugog svijeta. Na kraju umire od stvarnosti koja ga proždire. Lucidnim pripovjedačkim manirrom Rulfo je uspio da mistifikuje realnost i prikaže njene iracionalne i tajanstvene aspekte, a magičnim realizmom pretvori mit u stvarnost i obrnuto.

Rulfov roman može se razumjeti kao simbol izgubljenog raja ili apsurd ljudskog postojanja, jer traganje za rajem počinje ulaskom u svijet mrtvih. Stanovnici Komale su umrli, a javljaju se samo u prisustvu Rulfovog junaka. Kad on umire i biva sahranjen, ulazi u raj koji je svijet mrtvih. Vrijednost Rulfovog književnog djela prepoznajemo u bogatstvu narodnog jezika, drugačijem poimanju vremena, kreiranju čudesnih epizoda, stvarnosti prepuštenoj mašti. Huan Rulfo je je jedan od dvojice autora koji su preokrenuli tokove romaneskog pisma u Hispanskoj Americi.

Pripremila:
dr Marijana Terić

Mickey 17 / Bong Joon Ho

Bong Džun Ho, južnokorejski režiser, poznat po filmovima poput „Parazita“, „Domaćina“ i „Sjećanja na ubistvo“, u svom novom filmu donosi naučnofantastičnu priču o ljudskoj kolonizaciji ledenog svijeta, istražujući ideje o potrošačkoj kulturi, identitetu i moralnoj dilemi vječnog života.

Glavnu ulogu tumači Robert Pattinson kao Miki, tzv. „potrošni“ radnik, čiji je zadatak da umire i bude ponovo „odštampan“ svaki put kad strada. Njegova svrha je da pripremi planetu Niflheim za ljudsko naseljavanje. Radnja dobija zamah kada greška u procesu dovodi do istovremenog postojanja dvije verzije Mikija, što prijeti da destabilizuje misiju.

Bong Džun Ho opisuje „Mickey 17“ kao svoju najljudskiju priču do sada, ali i kritiku ljudskih slabosti. „Film je o tome koliko ljudi mogu biti jadni“, izjavio je režiser. Njegova ironična perspektiva vječnog života, gdje

se ljudi reprodukuju kao kopije, unosi osvježavajuću dozu cinizma u žanr naučne fantastike. Osim snažne narativne strukture, „Mickey 17“ se izdvaja i svojom sposobnošću preispitivanja ljudskih vrijednosti u ekstremnim uslovima. Kroz sudbinu Mikija i njegovih kloniranih verzija, film istražuje gdje se završava ljudska individualnost i kako društvo vrednuje

ljudski život u potrazi za napretkom. Bong se bavi pitanjima etike tehnologije, kapitalizma i ljudske pohlepe, istovremeno održavajući humor i emotivnu dubinu svojih likova. „Mickey 17“ nije samo naučnofantastični spektakl, već i ogledalo ljudske prirode u njenim najljepšim i najružnijim oblicima.

Pattinson briljira u dvostrukoj ulozi, donoseći složenost i haotičnu energiju liku, dok Mark Rafalo kao političar Maršal unosi elemente političke satire slične onima viđenim u „Snowpiercer“-u. Toni Kolet i Naomi Aki dodaju dodatnu težinu narativu, dok produkcija plijeni praktičnim efektima i detaljnom scenografijom. Vizuelni stil filma, inspirisan radom Dejvida Finčera, dodatno doprinosi atmosferi. Iako radnja stavlja akciju u drugi plan, „Mickey 17“ uspješno održava napetost i postavlja duboka pitanja o prirodi ljudskog postojanja. Bong Džun Ho vješto kombinuje političke i filozofske teme sa zabavnom pričom, stvarajući film koji je i misaono provokativan i vizuelno impresivan.

Ako ste uživali u „Parazitu“ ili „Snowpiercer“-u, ovo je film koji ne bi trebalo da propustite.

OTPLATA DUGA PO NAJPOVOLJNIJIM USLOVIMA ZA POTROŠAČE IZ PRIVREDE

Od 01. 10. do 31. 12. 2024.

više informacija

www.epcg.com

 19100